

Кирил Барбареев
Драган Миловановиќ
Блажо Боев

Штип, 2012

дно големо разгрането јаболково дрво во својата крошна го криеше најубавиот, најрадосниот и најљубопитниот црв на светот. Беше мал, дебелочок, со големи сини очи и се викаше Црвон. На полјаната полна со цвеќе, пеперутки и бубачки не успеваше да го види својот најдобар другар Глистон.

Со пискав глас се обидувааше да го довикне:
- ГГГГлистоооне!

Гласот му се провлекуваше низ зелените лисја, се лизгаше до стеблата а оттаму се ширеше во полето преку секоја тревка. Мравките се чудеа на овој необичен глас, а бубамарите и пеперутките се вознемирија и летаа само во круг. Единствено скакулците и штурците, скокајќи брзо од тревка на тревка, се обидуваа да го фатат гласот на Црвон. Сите учествуваа во некоја трка, збрка, скокајќи во турканицата. Во еден момент настана чуден молк. Истовремено сите го свртеа погледот кон Глистон, а тој, како да не слушаше ништо, ама баш ништо. Набрзина ги спакува своите работи во еден голем зелен ранец. Само се вртеше, самиот себе се преслушуваше, нешто запишуваше.

Сите бубачки уште повеќе почнаа да се чудат. И не само тие, дури и тревата почна да се чуди. Цвеќињата забораваја да ги затворат своите листови, иако сонцето веќе беше на заоѓање и ноќта наголемо го најавуваше своето доаѓање. Најзачуден беше Црвон. Нервозно шеташе горе-долу по јаболката, едноставно, не знаеше што да прави. Едвај собра храброст да го праша својот пријател:

- Еј, Глистон, што правиш, дали некаде ќе патуваш?

Глистон изненадено се сврте и го погледна налутено Црвон, заради тоа што го вознемируваше неговиот пријател. Ги преврте очите, премести неколку работи и седна полека покрај ранецот. Со полузатворени очи ја подигна главата кон небото, и заносно започна да зборува, како да рецитира некоја песна.

- Ти, јас и сите наши другари живееме на **Земјата**, најубавата планета во **Сончевиот систем**. Земјата е една нежна сина топка, како зеницата во твоето око. На неа има реки, планини, мориња, сонце и снег, а понекогаш и дожд. Сè околу нас ѝ припаѓа на **Земјата**. Таа е твој и мој дом, но и дом на сите птици кои летаат на небото, и на сите риби кои пливаат во океаните и на овие ливади и цвеќиња каде што си играме. **Земјата** ни дава живот, радост и убавина. Имам желба, голема како куката, да ја запознаам **Земјата**.

Сакам да ја видам, да ја допрам и да ја почувствувам во секој нејзин дел, овде на ливадата, но и во длабочината, во нејзиното срце. Јас многу ја сакам планетата на која живеам. Но знаеш, за да сакаш некого, мораш добро да го познаваш и разбираш, како јас тебе. Затоа одлучив да ископам тунел преку целата **Земја**.

Црвон беше занесен од гласот на Глистон, но малку се штрекна кога неговиот пријател застана со зборувањето и продолжи да го пакува својот ранец.

- Што ќе ти е тој голем ранец и таа ламба во рацете? - загрижено го запраша Црвон, не сакајќи понатаму да го вознемирува.

- Во ранецот носам храна, вода, сијалици, кабли, батерија, инструменти, боца за кислород, дупчалка, лопата и специјален костум за да се заштитам од топлината. Знаеш, таму во длабочината

Земјата е многу жешка. Ламбата ми треба за да го видам патот. Внатре е мрак, како во некој подрум. Овој шлем ми е потребен да не ја повредам главата во тунелот и на него да ја закачам ламбата за да можам со рацете да го копам тунелот.

Сите беа многу зачудени. Немаше повеќе турканица. Во полјаната завладеа тишина.

- А колку ќе останеш таму? – запраша Црвон загрижено.

- Не знам, можеби додека тука не заврне првиот снег. Знаеш, **Земјата** е тркалезна. Кога преку тунелот ќе отидам на другата страна на **Земјата**, таму ќе биде пролет додека овде трае зимата.

Црвон беше изненаден и малку тажен. Тивко, како да си зборуваше на себе, го запраша Глистон:

- Значи, нема да те видам и слушнам долго?!

- Ама не, нема само да ме видиш, одговори Глистон нервозно. Преку мобилните телефони ќе бидеме постојано во контакт. Ќе ти раскажувам сè што ќе видам, како ми е и ако ми затреба помош, ќе те побарам да ми помогнеш. Можам ли да сметам на тебе?

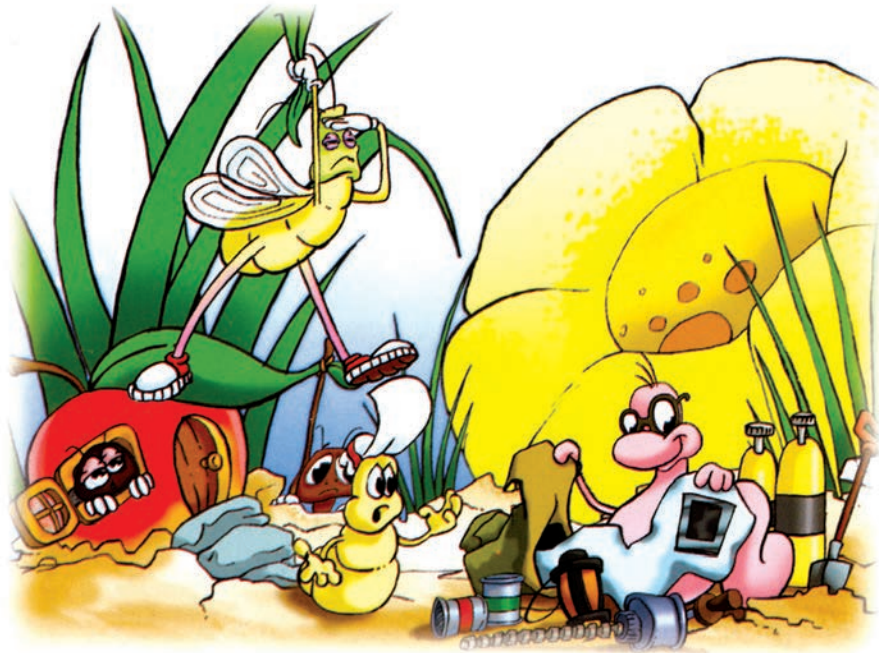
На Црвон веднаш му блеснаа очите, и преку лицето се рашири неговата насмевка:

- Секако, ти си мојот најдобар пријател. Кога тргнуваш?

- Вечерва, веднаш после цртаниот филм на телевизија.

- Ти посакувам среќен пат, јави ми се колку можеш побрзо и чувај се!

Се сврте брзо. Од тага не сакаше уште еднаш да го погледне Глистон за да не му ги забележи солзите во очите. Всушност, беше тажен поради разделбата, но некако и среќен што има толку храбар пријател.

Ало, ало, дали ме слушаш? – Црвон возбудено викаше во слушалката на мобилниот телефон и со нетрпение чекаше што ќе слушне.

- Да, да, добро те слушам! – одговори Глистон.

- Каде се наоѓаш сега? – запраша Црвон.

- Се уште не сум многу далеку од тебе. Како што знаеш, ти и јас живееме на **Кората на Земјата**.

- Како, како, каква **Кора**? – се изненади Црвон.

- Претпоставувам знаеш дека **Земјата** е како топка?!

- Знам, секако дека знам, потврди Црвон.

- Е, тој надворешниот дел на топката, каде што се планините и реките се нарекува **Кора**.

- Добро, остави ја сега **Кората**, каде се наоѓаш ти? – повторно го праша Црвон.

- Колку е убаво тука! - му одговори пријателот. Јас сум во една голема пештера низ која тече подземна река, а наоколу има камени рози во преубави бои. Има и дебели камени столбови на кои висат лилјаци. Тие не ја сакаат светлината, бидејќи живеат во мрак, затоа им пречи мојата ламба. Малку се возбудија, па сега летаат наоколу.

- Мило ми е што си добро, брзо му одговори Црвон и веднаш запраша: Има ли риби во таа река? На Црвон се уште му трепереше гласот од возбуда и среќа што го слуша најдобриот пријател.

- Ма не, кратко му одговори Глистон, како малку да се налуту заради ова прашање.

- Во пештерските реки нема вистински риби. Тука живеат некои мали ракови, речиси прозирни и многу плашливи.

- Дали некој живее во пештерите? – продолжи Црвон со прашањата.

- Речиси, да нема никој. Видов неколку пајаци и бубачки. Замисли си, тие целиот живот го поминуваат во мрак, па кога ќе ги осветлиш, се плашат и бегаат во дупките за да не ги фатиш. Овде е мрак, но не е страшно, полека се навикнувам. Всушност, тука, нема од што да се плашиш.

- Како се движиш, одиш, или ползиш? Има ли таму некој пат?

- Има, понекогаш е широк и висок како училница во училиште, но понекогаш е толку мал и тесен што морам да ползам. Користев и јаже за да се качам на горниот дел на патот, како на бандера.

Извини, морам да го ставам мобилниот во џебот, на кратко ќе го прекинам разговорот. Ќе ти се јавам штом го препливам малото езеро.

- Молам, какво езеро, колку е големо, дали водата е ладна? Гласот на Црвон истовремено беше и љубопитен и загрижен.

- Не е големо, како кошаркарско игралиште е. Водата е ладна и бистра. Со мојата ламба го гледам дното кое е обложено со камења.

- Од каде таа вода, дали е длабока? Внимавај да не се лизнеш и да паднеш, продолжи Црвон.

- Не, не грижи се, мој пријателу. Дозволи ми да ти одговорам - зошто овде има езеро? Но, најпрвин, да ти објаснам како настануваат пештерите. Знаеш, **Земјата** е жива планета.

- Како мислиш жива планета, не разбирам? – веднаш го прекина Црвон.

- Така убаво, Сонцето со својата топлина, ветерот, дождот и снегот постојано влијаат на површината на **Земјата**, каде што живееме ти и јас, да биде рамна, без ридови и планини. Затоа има каменчиња и песок во долините на реките кои дошле од врвот на планините.

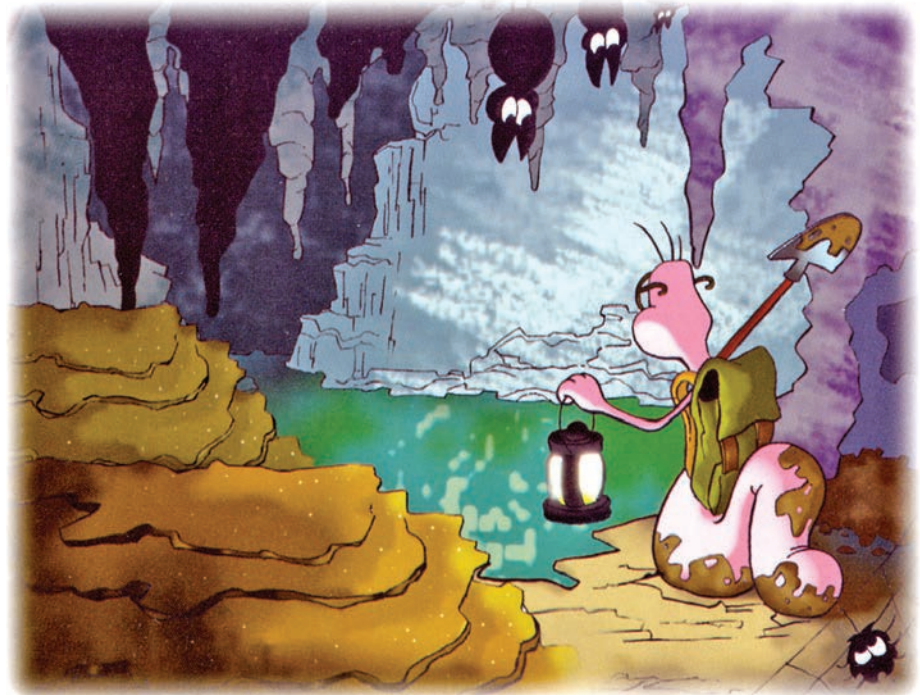
- Еј, застани малку, како тоа дошле од врвот на планините? – го прекина Црвон.

- Така, убаво – продолжи Глистон. – Од сонцето и дождот карпите, кои се наоѓаат на врвот од планините, се распаѓаат и нивните мали парчиња ги носи потокот до реките во долините, а реките ги носат на бреговите. Ти така си играш на плажите во калта и песокот, си правиш куќички, тврдини, тунели, или нешто

пишуваш на песокот.

- Аха, сега разбирам зошто каменчињата се заоблени, како мермер! – го прекина Црвон. – Тоа се, всушност, парчиња од карпите кои се тркалале дури од планините и затоа се тркалезни.

- Браво, браво, добро се сети, тоа и јас не го знаев, одговори Глистон. – Туку, да продолжам... имаме Сонце кое не грее, врне дожд, снег, дува ветер. Тоа се **надворешни сили** кои дејствуваат секаде околу нас за да биде **Земјата** рамна, без угорнини и удолнини. Од друга страна, пак, внатре, во **Земјата**, дејствуваат други сили кои ги поместуваат карпите горе-долу, или ги парчосуваат, свиваат, виткаат и тогаш се создаваат планините. Затоа имаме и вулкани. Тоа се викаат **внатрешни сили**, бидејќи се внатре во **Земјата**.

И тие две сили непрекинато се борат, како оние боксери во рингот, едната сила распарчува и свива, создава ридови и планини, а другата сила сака сè да биде рамно, како дворот во училиштето. Затоа обликот на Земјата постојано се менува, велат научниците, ги знаеш, тоа се оние луѓе кои постојано учат и никогаш не си играат, затоа и има живот на земјата. На пример, и пештерите настанале од борбата на овие сили. Најпрвин со внатрешните сили кои се близу на површината на Земјата карпите се преместуваат, кршат, парчосуваат, дробат. Понекогаш тоа дејствување на внатрешните сили го чувствуваме како земјотрес кога сè околу тебе се тресе. Така ми раскажуваа татко ми и мајка ми. Дали разбираш?

- Да, да – кимаше Црвон со главата, иако се уште не му беше јасно како изгледаат тие внатрешни сили.

- Заради внатрешните сили карпите на планините се парчосуваат и кршат и тогаш се создаваат големи пукнатини и дупки и тоа, всушност, се пештерите. Но, почекај, те молам, да погледнам што пишува во книгата за земјата која ја зедев со себе да ја читам пред спиење... Да, да така и мислев, продолжи Глистон, - пештерите настануваат само во карпите кои се нарекуваат варовници. Од нив се добива вар, која своето име го добила по карпите, и со неа се сидуваат куќите и зградите. Кога водата поминува низ пукнатините во варовниците, таа ги раствора правејќи во нив уште поголеми пукнатини и дупки со разни форми, како чинии, кади и тенџериња, знаеш, тоа е она во што нашите мајки прават ручек. Но, понекогаш тие се големи како куќа, дури и уште поголеми, можат да бидат како кино-сала. На другите места, вообичаено на сидот или таванот на варовничките пукнатини и дупки, па и на местата каде што одам сега, водата тоа што го растворила го таложи правејќи големи завеси од преубави бои, како оние во театар...

- Разбирам, разбирам... – го прекина нестрпливо Црвон надевајќи се на продолжување на зборувањето.

- На таванот пештерите се, како да ти објаснам?... – малку збунето застана Глистон. – Знаеш, кога е зима на покривот се прават мразулци. Е, такви мразулци има по таванот колку сакаш, а некои се поголеми и од тебе и од мене заедно. Замисли, ги има и на подот, само малку се подебели и помали од оние на таванот.

- Па, од каде тие тука? – повторно љубопитно запраша Црвон.

- Ех - гордо одговори Глистон, како да се правеше малку важен – водата која го растворила варовникот постојано капе од таванот, создавајќи ги тие мразулци, но и од капките кои паѓаат на дното на пештерите се таложи остатокот кога настануваат овие мали и дебели мразулци помеѓу кои понекогаш поминувам. Еден мразулец од таванот случајно го скршив, замисли си, во средината е шуплив, тука поминува водата од растворената карпа.

- Постојат луѓе кои се занимаваат со проучување на пештерите – продолжи да зборува Глистон – тоа се спелеолози. Мразулците на таванот ги нарекуваат сталактити а оние на подот сталагмити. Кога таложењето трае долго, тогаш мразулците од таванот и оние малите дебелките од подот се спојуваат и создаваат големи столбови, дебели и повисоки од бандерите во нашата улица. – Еј, драг пријателе малку се изморив. Ќе ти се јавам утре веднаш штом ќе се разбудам, нервозно и мрзоволно рече Глистон со желба да го прекине разговорот.

- Не, немој да прекинуваш те молам, извика Црвон.

- Само кажи ми од каде езеро во пештерата?

- Господи, колку си досаден понекогаш – го прекина Глистон – Ти реков дека водата поминува низ пештерата и така ја раствора

и еродира карпата.

- Што ти е тоа еродира? – го прекина Црвон.

- Тоа ти е кога водата се лизга и ја мазни карпата. Претпоставувам знаеш дека кањоните и клисурите настанале со ерозија на карпите.

- Знам, знам – смирено одговори Црвон, не жалејќи за кавгата со својот другар, иако сè уште не му беше јасно како водата може да се лизга и да ја мазни карпата.

- Е, кога водата ќе ја иструга карпата, се создаваат дупки како лонци во кои се задржува водата правејќи мало езеро. Такви езера има многу во пештерите во кои има вода – мудро заклучи Глистон.

- Од каде има вода во пештерите? – запраша Црвон со смирен глас, бидејќи сега му беше многу појасно.

- Кога врне дожд на планините, водата поминува низ малите пукнатини во карпите кое многу тешко се забележува, бидејќи обично не се гледа од тревата. Планините, како што знаеш, се огромни. Мораш со денови да одиш за да ги поминеш. Од толку голем простор водата се собира во пештерите, како во некоја када.

- Дали водата останува таму? – запраша Црвон.

- Не, не, водата поминува низ пештерата и повторно излегува надвор како некој извор или мала река од која подоцна настанува голема река. Сите големи реки на почетокот биле мали и започнале како извор. Подоцна на патот им се придружуваат други помали реки и така се формира голема река. Како што се реките: Вардар, Дунав, Нил, Амазон, Жолта Река и многу други.

- Ми рече дека си уморен? Кога ќе јадеш и каде ќе спиеш?

- Уморен сум и ќе се одморам веднаш штом го препливам езерото. Ќе спијам покрај еден цвет во када, како за бебе.

- Се плашиш ли? – загрижено запраша Црвон.

- Не, не. Тука нема никој. Се навикнав на мракот и ламбата. Додека спијам, нема целосно да ја изгаснам. Поубаво е кога нешто гледаш околу себе, знаеш, тоа е кога ќе си легнеш во својот кревет и низ прозорецот го гледаш дрвото, бандерата и ѕвездите на небото... – Добра ноќ, пријателе!... И број ги ѕвездите наместо мене. Јас овде не можам да ги видам. Малку ми недостигаат. Но, среќен сум што те имам тебе за да го поделам сето ова што го чувствувам и што знам дека секогаш ќе ми помогнеш кога ќе затреба. Така ли е?

- Да, да... – кимна Црвон со главата како Глистон да беше преку патот, а не далеку, во длабочината на **Земјата**. Замина во креветот и го изгасна светлото.

- Ало, ало, добро утро! Дали си буден?

- Да, да, буден сум - промрморе Глистон со бунтовен глас, бидејќи не се беше ни пробудил, - но да ти кажам, овде нема утро. Светлото е исто како и кога заспав и така ќе биде сè додека не го прекопам тунелот низ целата **Земја**. Најпрвин одам да се измијам, на она езеро кое вчера го препливав. Морам да ја штедам водата која ја понесов од дома. Знаеш, на патот кон **Јадрото на Земјата** нема да има вода.

- Се извинувам што те разбудив, но не ми е жал. Едвај чекам да ти го слушнам гласот и да дознаам дали си добро. Туку, да не заборавам да те прашам, зошто нема да има вода кога одиш длабоко во **Земјата**?

- Затоа што, кога копаш кон Јадрото на **Земјата**, карпите се тврди и немаат пукнатини низ кои би поминала водата од површината и од планината како овде во пештерата... Сега ќе ја прекинеме врската, морам да копам понатаму ... загрижено изговори Глистон.

- Чекај малку, те молам. Објасни ми како копаш и дали ти е тешко?

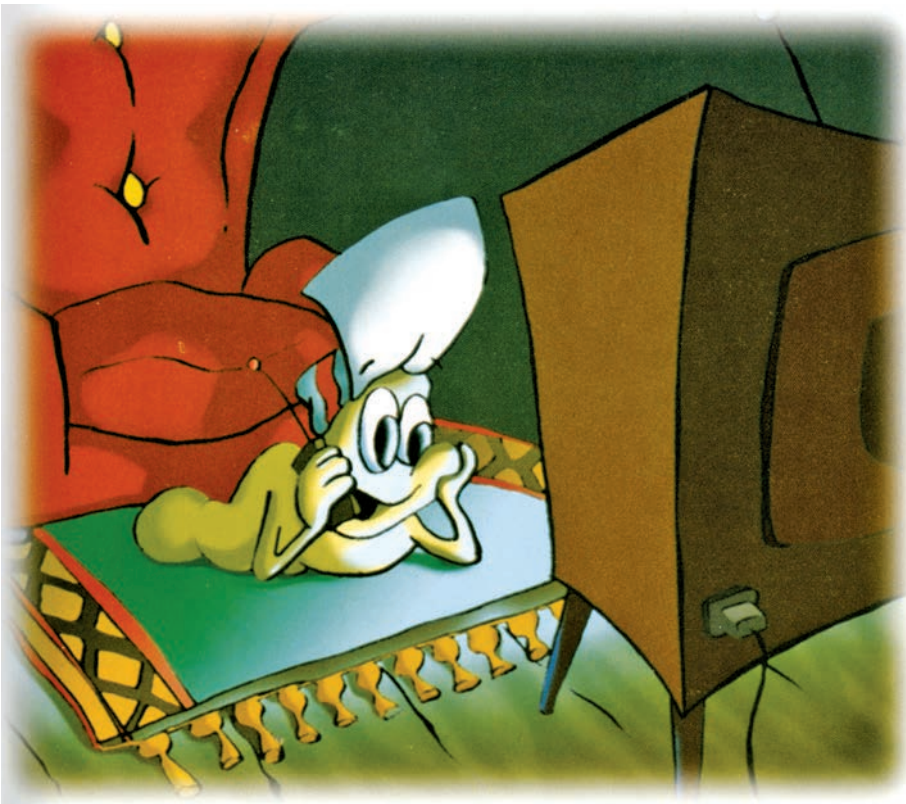
- Уф, колку си досаден! Накратко ќе ти објаснам...Прво, со електричната бушалка правам дупки во карпите, па во нив ставам експлозив...

- Дали знаеш што е тоа експлозив? Не знаеш?... Тоа е како мала шипка или свеќа. Ги ставам во дупката, која сум ја издупчил, потоа го палам фитиљот и се засолнувам на безбедно место, за да не ме повредат камењата после експлозијата, бидејќи летаат на сите страни. Потоа, со лопата чистам и правам премин. Ајде сега, здраво, ќе ти се јавам кога ќе направам пауза за одмор – и ја прекина врската.

На Црвон му беше жал што не можеше понатаму да зборува со својот пријател, но го разбра. Таму е тешко. Мора многу да копа, а нема кој да му помогне.

- Ало, ало, дали ме слушаш, што правиш? Што, не разбирам, гледаш ли цртан филм. Извини, заборавив дека сега на Земјата е вечер и време е за легнување. Јас завршив со копањето и многу се изморив – задишено зборуваше Глистон.

- Има ли нешто интересно, што си видел? Зборувај ми, знаеш дека сум нестрплив.

- Има, има, секако. Јас сè уште се наоѓам на **Кората на Земјата...** – и наеднаш застуде. Дали сакаш да ти прочитам што пишува за **Кората** во Книгата за **Земјата**? – запраша Глистон.

- Секако дека сакам, рече Црвон.

- **Кората** се состои – читаше Глистон – од разни карпи и, всушност, таа е како лушпа од јајце, тенка и кривка. Таму каде што се планините таа е дебела неколку десетици километри и можеш да ја поминеш за помалку од еден час со автомобил...

Тоа се нарекува **Континентална кора** бидејќи се наоѓа на континентот, на пример, Европа каде што живееме јас и ти, во Африка каде што има лавови, и во Австралија.

- Да, да, знам каде што има кенгури! – го прекина Црвон.

Не обрнувајќи внимание на тоа, Глистон продолжи: - **Кората** во океаните е многу тенка, само неколку километри, а на некои места е дебела како најголемата зграда во градот ...

- Таа се нарекува **Океанска кора** – го прекина Црвон.

- Да, да! – продолжи Глистон малку погласно за Црвон да не го прекине повторно: - Во **Кората** има разни карпи во кои има руда. – Аха - наеднаш застана – а сега да те прашам: дали знаеш што е тоа руда?

- Па, нормално дека знам – одговори Црвон како да не го беше изненадило ова прашање. Рудата ја копаат рударите во рудниците и од неа добиваат железо, бакар, олово. Тие се нарекуваат метали, бидејќи низ нив поминува струја, а низ дрвото не поминува. Металот го има насекаде, во секој автомобил, во која било машина, па дури и во дупчалката со која ја дупнуваш карпата.

- Браво, браво, рече Глистон – понекогаш ме воодушевуваш, а понекогаш...

- Подобро да не зборуваме за тоа. Па добро, ние сме другари, мораме понекогаш и да се расправаме. Баш би било досадно исто да мислиме и исти работи да сакаме. – А што работеше денес? – го прекина Црвон.

- Прво, ископав многу камења – продолжи Глистон – и кога со лопатата го чистев тунелот, во една карпа видов нешто сјајно.

- Како мислиш сјајно, со каква боја? – со нетрпение запраша Црвон.

- Жолто и сјајно, баш како злато! – Ура, си открил рудник со злато! Ќе бидеш богат! – извикуваше Црвон.

- Ама не! – го смируваше Глистон. – Тоа е руда од која се добива бакар. Од него се прават жици за струја и многу други работи.

- Па, зашто е рудата со жолта боја? Дали можеби има злато? – нервозно праша Црвон.

- Има жолта боја, бидејќи има сулфур – започна Глистон трпеливо да одговара. Како да се чувствуваше повозрасен и погорд. Му беше драго што неговиот пријател Црвон секогаш беше заинтересиран да научи и да запознае нешто повеќе.

- Кога таа руда ќе ја ставиш во топилница – продолжи Глистон со зборувањето – се издвојува сулфурот, и затоа од големите оџаци излегува жолт дим. Тој е штетен по здравјето на луѓето. Поради тоа тие мораат да ставаат специјални филтри да го заштитат воздухот кој го вдишуваме.

Ме прашуваш за злато. Тука има и злато. Но, тоа се појавува во ситни зрнца, со големина како глава на комарец. За да добиеш еден килограм злато, мораш да стопиш многу руда.

- Зборувај ми што уште има таму – нестрпливо очекуваше Црвон. Толку би сакал сега да сум со тебе и јас сите овие работи да ги видам.

- И мени ми е жал, но ќе се обидам да ти опишам... – Глистон ги расчисти парчињата од руда околу себе за да седне и да ја продолжи приказната. – Тоа се слоеви од руда и камења, како торта, малку чоколадо и малку овошје. Така е и тука малку камења, малку руда, и сето тоа се менува.

- Не ми е јасно, колку е тоа големо, дебело? – продолжи Црвон со прашањата.

- Ова што го ископав и не е толку големо. Словите со руда се широки како твојот стол за компјутерот. Не знам колку се долги слоевите, бидејќи го гледам само тоа што сум го откопал. Истражувањата колку има руда и каде се наоѓа таа го работат геолозите. Таткото на мојот другар е геолог. Ќе му раскажам што сум видел веднаш штом излезам на другата страна од **Земјата**. Баш ме интересира што мисли тој за тоа. – Еј, застани, застани! – Гласот на Глистон стануваше сè погласен и погласен. – Па ова навистина е фантастично! Во една дупка, не многу голема, во неа би можел да влезеш и да заспиеш, ух не можам да поверувам.

- Зборувај ми, зборувај, што гледаш – нервозно извикуваше Црвон.

- Баш штета што не си овде да уживаш. Во таа дупка се кристали од минерали со преубави форми и бои, зелени, жолти, бели, црвени, сини и блескави, како оние скапоцени камења од Приказната за Аладин.

- Колкави се, како изгледаат, зборувај ми, зборувај! – нестрпливо извикуваше Црвон.

- Тоа се коцки, пирамиди, топки. Еден бел минерал е како еж, а другиот веднаш до него, како коцки поставени една врз друга без никаков ред. Има и топчиња, мермери, птичји опашки, заби. Баш е прекрасно.

- О, господи, откаде тоа тука? – со неверување запраша Црвон.

- Тоа се железни руди, бакар, олово, цинк и други метали. Тие настануваат со

таложeње од топлата вода – рече Глистон.

- Како од топлата вода? Ти постојано ме буниш. Дали ти малку и измислуваш, па не е претпоставувам тоа како водата од бојлерот. – запраша Црвон речиси без доверба.

- Ма не... рече Глистон – како да се изненади на реакцијата на Црвон. – Тоа е вода од магмата која се изладила во длабочината на **Земјата**. Таа имала растворена руда. И кога тргнала кон површината на **Земјата**, се изладила и во пукнатините на околните карпи ја исталожила рудата.

- Зошто ја исталожила? – го прекина Црвон.

- Затоа што рудата се раствора само во топла вода. Кога ќе се олади, рудата се исталожува. Знаеш, тоа е исто кога јадеш топла и ладна супа – одговори Глистон

- Да, да се сеќавам... Кога супата е топла баш е убава, а кога

ќе се олади тогаш маснотијата плива по чинијата, бидејќи не е веќе растворена во водата... Фуј, фуј, баш е гадно! О боже, колку некои работи се прости, а некои богоми и не се... А кристалите, како настанале тие? – продолжи Црвон со прашањата во кои сè уште чувствуваше недоверба.

- Кога топлата вода со руда наидува на некоја широка и голема пукнатина во карпата, како некоја мала пештера, тогаш таа се задржува на тоа место и побавно се лади. Во таа пукнатина има доволно простор, од водата во која се растворила рудата да израснат кристали. Тие секогаш се создаваат кога имаат слободен простор за да можат да растат. Ќе земам неколку кристали – рече Глистон.

- Донеси и еден за мене, оној жолтиот кој е како коцка, го замоли Црвон.

- Еве зедев и еден за тебе. Ќе ти го подарам кога ќе се видиме, но тоа нема да биде наскоро. Мораш да бидеш трпелив. Сега оди и спиј. Добра ноќ!... Јас, исто така, овде ќе си легнам, меѓу кристалите. Се чувствувам како да сум на некоја планета изградена само од кристали. Јави ми се кога ќе се разбудиш, бидејќи јас тука не знам кога е ден, а кога е ноќ. Здраво!

- Ало, ало! – загрижено повторуваше Црвон. – О, Боже, сигурно не се случило ништо лошо, ало, ало!

- Ало, ало, тука сум, сè е во ред – одговори Глистон и продолжи – сè е во ред.

- Се загрижив, рече Црвон. Ти свонам откако се разбудив, а ти не се јавуваш. А сега е време за ручек. Ш т о правиш, како си?

- Извини, - одговори Глистон, имав проблеми со костумот. Не можев да го облечам добро. Беше истуткан и спакуван. Како нашите пижами кои ги оставаме по креветот, столот, подот.

- Каков костум, не разбирам? – збунето праша Црвон.

- Оној што го понесов, рече Глистон.

- Што ќе ти е костум, сигурно нема да одиш на некој роденден? – запраша Црвон.

- Ма, каков роденден, знаеш дека тука нема никој а и никогаш не сум сакал да облекувам костуми. Секогаш ме нервирало тоа. Кога си облечен во костум, не можеш да трчаш, брзо се валкаш, мајка ти веднаш те забележува и еве ти непријатности.

- Туку да не должам, костумот ми е потребен бидејќи овде

станува многу топло. Знаеш, колку што одиш подлабоко во Земјата, поблиску до **Јадрото**, станува сè пожешко и пожешко. **Земјата** во овој дел е изградена од стоплени метали. Костумот ми служи да се заштитам од топлината.

- Како знаеш дека ќе биде сè пожешко и пожешко, дека ќе биде потешко и потешко? Ти навистина понекогаш си измислуваш – повторно рече Црвон.

- Ама не, пријателе мој, јас ти читам од Книгата за Земјата. За **Земјата** се знае многу, иако изгледа дека има уште многу работи кои сè уште не се знаат. Најпрвин, луѓето верувале дека **Земјата** е една голема плоча, па дека е млада и така натаму, но дури пред само 250 години еден геолог од Шкотска, Чарлс Луел... и оддеднаш застана и праша: Дали знаеш каде е Шкотска?

Црвон изненадено потврди со главата и пелтечејќи одговори: - Знам, знам, горе на северниот дел од Англија, тие го прават познатото виски што мојот татко сака да го пие.

- Браво, браво! – продолжи Глистон. – Овој познат истражувач на природата ја дал основата за науката за **Земјата** која се нарекува геологија. Замисли колку бил паметен овој човек кога пред 250 години утврдил дека **Земјата** е многу стара. Тоа го потврдиле и научниците кои сега ја проучуваат **Земјата**, геолозите.

- Да, да... – изненадено застана и запраша: - Дали знаеш колку е стара **Земјата**?

- Па, секако дека знам – потврди Црвон со кимање на главата. Околу четири и пол милјарди години, но не знам како пресметале и колку е тоа долго.

- Да ти кажам искрено, во книгата која ја понесов пишува и за староста на **Земјата**. – рече Глистон.

- Е баш ме нервира таа книга – налутено рече Црвон – ќе ја купам денес попладне кога ќе се вратам од училиште.

- Не, немој да ја купуваш, те молам, јас планирав да ти ја подарам за роденден. Знаам дека не е убаво да се зборува за подароците однапред, но ние сме другари, и се надевам дека ќе ми простиш. Договорено?

- Договорено, но навистина ме нервира, верувај ми! Да продолжиме ние со оние кристалите – ја сврте темата на разговорот Црвон. – Дали ископа некои нови кристали, какви се карпите, дали има вода, дали некој живее таму... продолжи Црвон со многу нови прашања.

- Сега се наоѓам во **Горниот слој на Земјата**, кој е веднаш под **Кората**. Тој е изграден од црни карпи кои се многу тврди. Тука нема повеќе убави кристали и тука никој не живее.

- Како знаеш дека си на **Горниот слој**, а не во **Кората**? Сигурно таму нема врата на која пишува **Горен слој**, како, како... – малку застана – како кога треба да одиш кај директорот во училиштето и на вратата пишува директор...

- Во книгата... започна Глистон.

- Не, не, не споменувај ми ја книгата! – го прекина Црвон.

- Добро, добро... продолжи Глистон да му зборува како да не чита од книгата. – Кога излегуваш од **Кората** и влегуваш во **Горниот слој** карпите се црни, не се шарени како во **Кората**. И многу се тврди. Тоа го чувствувам кога дупчам. Морам многу силно да притиснам за да поминам низ нив. Местото до каде што е **Кората** и од каде што започнува **Горниот слој**, го открил големиот научник Андрија Мохоровиќиќ, започна да зборува Глистон. – Тој е роден во Хрватска, на Јадранското Море каде што ти и јас одиме на летување.

- Ми изгледа дека ти ми читаш од книгата – забележа Црвон.

- Не – одговори Глистон. – Малку се закашлав, тука е загушливо, не е како кај тебе во собата.

- Добро, добро, со недоверба го прекина Црвон. – И што е тоа за Андрија Мохо...

- Мохоровиќиќ – продолжи Глистон. – Тој открил дека кога одиш сè подлабоко и подлабоко во **Земјата**, најпрвин, се среќаваш со **Кората** која е изградена од различни карпи кои не се многу тврди и црни.

- Па што ти се тие карпи? – запраша Црвон.

- Во книгата пишува, не, не извини... карпите се, всушност, камења кои можеш да ги најдеш на секоја планина, но немој ова да му го кажеш на некој геолог, може да ти се налути. Местото каде што престануваат тие различни карпи од **Кората** и почнуваат овие црни и тврди карпи се нарекува **Мохоровиќев дисконтинуитет** – почна да пелтечи Глистон. Сепак, морам да ти признаам дека јас читам од книгата.

- Баш тоа и си го мислев. И што пишува понатаму? – нестрпливо праша Црвон.

- Ништо не пишува, дека тој Мохоро... границата помеѓу **Кората** и **Горниот слој** скратено се нарекува Мохо дисконтинуитет, а види, тоа дисконтинуитет значи прекин. Па тогаш зошто не напишат Мохо прекин? – Тие, научниците, се некои чудни луѓе – рече Глистон.

- Дали има барем вода во **Горниот слој**? – запраша Црвон.

- Не, нема – одговори нестрпливо Глистон. – Еј, застани, што е ова?! Не можам да верувам. Од сидот на тунелот којшто го ископав започна да тече лава.

- Лава, па тоа е невозможно. Е, сега сум сигурен дека измислуваш. Од каде лава во длабочината на **Земјата** кога таа се појавува само во вулканите? – Дали си сигурен дека е тоа лава? Можеби е тоа некоја густа црвена вода...? – сомнително праша

Црвон.

- Ма не, пријателе мој, верувај ми. Тоа е магма а, всушност, тоа е лава која се појавува во длабочината на **Земјата**. Тука, каде што се наоѓам, температурата е многу висока, па карпите се спојуваат и така се создава магма која долж пукнатината излегува на површината на **Земјата**. Тогаш ја гледаме како вулкани, таа магма на површината ја нарекуваме лава. Почекај да погледнам што пишува во книгата. Аха, да, сега разбирам! Јас се наоѓам во делот на **Горниот слој на Земјата, астеносфера**... Уф колку грд збор, ништо не ми значи, а таа е изградена половина од магма, половина од карпи, така измешано, како во млекото кога ќе ставиме бисквити за појадок. – Слушај внимателно што пишува понатаму... Делот од Земјата над **астеносферата** до нашата куќа, каде што си сега ти, се нарекува **литосфера**. Ни овој збор не е убав, но полесно се памети. Чекај повторно да прочитам... – започна Глистон нешто да мрмори. – Да, да, тоа значи дека литосферата е дел од **Горниот слој**, над **астеносферата**, и целата **Кора** на која сега се наоѓаш ти.

- Над која Кора мислиш, **Океанската** или **Континенталната**? – изненадено праша Црвон.

- Па од каде јас да знам. Почекај...

- Знам, знам само да ја погледнеш таа твоја книга и, пак, да се правиш паметен. Нема врска, ќе ја добијам и јас таа книга и... триумфално рече Црвон.

- Чекај, постојат **Континентална** и **Океанска литосфера**, како **Океанска** и **Континентална кора**...?

- Тоа го знам! **Континенталната кора** и делот на **Горниот слој до астеносферата** е **Континентална литосфера**.

- Таа е дебела неколку десетици километри. **Океанската кора** и делот на **Горниот слој до астеносферата** се нарекува **Океанска литосфера**. И таа е многу тенка. А дали тоа значи дека **Горниот слој** е само до **Кората** т.е. до Мохо хи, хи... како се нарекуваше тоа? – запраша Црвон.

- Да, во право си, **Горниот слој** е до **Мохо дисконтинуитетот** – го дополни Глистон.

- Туку да те прашам, дали се сеќаваш кога наставникот со очилата ни дојде на гости да ни зборува за вулканите? Тој споменуваше **Слој, Јадро на литосфера, Кора**.

- Не, не се сеќавам – самоверено продолжи Црвон. Па претпоставувам дека тогаш не си спиев? Знаеш, тој ни зборуваше дека кога одиме кон **Јадрото на Земјата**, станува сè потопло и потопло и дека во Слојот има еден дел кој е изграден од магма и карпи, и дека тој дел е во полутечна состојба и се нарекува **астеносфера**...?

- Да, се сеќавам, одговори Глистон несигурно, како да не се сеќаваше ниту на наставникот кој бил во нивното училиште. – Уф, колку е топло продолжи Глистон. – Едвај издржувам, среќа што носам костум кој ме штити од топлината инаку целиот би се испекол.

- Малку сум загрижен, се надевам дека нема ништо

непредвидливо да се случи. Баш би сакал да сум со тебе. Дали таму има експлозии како што се ерупциите на вулканите на површината? – во ист здив продолжи Црвон со прашањата.

- Нема, нема, бидејќи во длабочината на **Земјата** сè е затворено како шише кока-кола, па гасовите не можат да излезат... Во овој дел на **Земјата** се раѓаат вулканите. Но, кога магмата ќе дојде близу до површината на **Земјата** каде што има пукнатини, водата и гасовите се ослободуваат од магмата предизвикувајќи експлозија која може да биде многу опасна за луѓето... Дали се сеќаваш кога на телевизија ја гледавме ерупцијата на вулканот. Како грмеше и трештеше! Беше многу опасно, но луѓето на време се заштитија и ги спасија своите животи. Куќите им беа запалени и срушени, но тие изградија нови. Важно, дека преживеаја!

- Те молам, чувај се! – загрижено рече Црвон. – Ако не можеш да одиш понатаму, врати се. Можеби јас би можел да дојдам и да ти помогнам?

- Ти благодарам, ќе се чувам и ќе одам да продолжам со копањето. Немој да доаѓаш. Сега сме далеку еден од друг. Ќе ти биде потребна и опрема. Не, не грижи се, сè ќе биде во ред. Ќе ти се јавам штом излезам од оваа магма.

- Ало, ало, дали ме слушаш? Ало, ало! – викаше Глистон безброј пати.

- Те слушам... промрмори Црвон, но спијам, овде е ноќ.

- Извини, не видов на часовникот. Знаеш, овде секогаш е мрак па малку се заборавив. Баш ми недостасува светлината на сонцето, бојата на шумите, реките и улиците. Еве ме повторно во црните, тврди карпи кои многу тешко се копаат. Овде нема баш ништо, ама баш ништо. Сè околу мене е црно и многу топло. Тешко можам да го опишам тоа за да можеш да ме разбереш. Целиот сум испотен, како после играње фудбал во училишниот двор. Овде, за жал, нема бања. И тоа ми недостасува, иако баш не ја обожавам...Знаеш, кога мајка ти после вечера те моли да се бањаш, па да ги измиеш забите. Уф, колку е жешко, сè ти трепери пред очите. Без костумот, навистина, не би издржал. На оваа температура ниедно живо суштество не би преживеало... Ау, што е ова? Ура, изгледа дека најдов дијамант! – возбудено извика Глистон - со отворена уста и не верувајќи на сопствените очи.

- Да, да, самоуверено на себеси повторуваше... – Тој е, тој е, просирен, со форма на мала пирамида, големина на копче на мобилен телефон.

- Дали си сигурен дека тоа е дијамант? Од каде тој тука? Тоа не е можно – збунето мрмореше Црвон во слушалката возбуден исто како и Глистон.

- Да, да и да. Тврд е, и многу е убав. Знаеш, тоа е најтврдиот минерал во природата. Тој се користи за накит и многу е скап. Ако не е толку убав, го ставаат на врвот на бургијата и така полесно се дупчат другите камења и карпи. И јас на својата бургија имам дијаманти. Да ти кажам искрено, дијамантот е чуден минерал... – ја продолжи својата приказна Глистон имитирајќи го својот наставник кој беше во нивното училиште и зборуваше за природата. Дијамантот настанува на многу високи притисоци и температури и затоа го има овде. Јас сè уште се наоѓам во **Надворешниот слој на Земјата**. Туку, да продолжам. Дијамантот по својот состав е јаглерод и, замисли, ист е како и графитот.

Дали знаеш што е графит? Да, да, тоа е миничката во моливот со која секој ден пишуваме. Во светот постојат и фабрики кои произведуваат дијаманти од графит. Во специјални печки каде што има високи температури и притисоци тие ставаат графит кој преминува во дијамант. Тој е вештачки дијамант и не е толку убав како оној природниот, но, исто така, е тврд, па токму тој дијамант се користи за бургиите со кои се дупчат карпите. Дали ме разбираш?

- Не баш, рече Црвон. – Тогаш, не разбирам во што е разликата помеѓу графитот и дијамантот, кога се од ист состав и како тоа графитот може да премине во дијамант? Сите би го

работеле тоа и би биле богати.

- Да, во право си, но печките во кои се постигнуваат многу високи температури и притисоци за да премине графитот во дијамант, се многу скапи. А, да, да, сега разбирам, значи, повторно дијамантот е скап.

- Мило ми е што разбираш. Туку јас да ја продолжам приказната за графитот и дијамантот. Разликата помеѓу нив е само во структурата, односно во распоредот на атомите. Дали знаеш што се атоми? Не, добро, кратко ќе ти објаснам...

- Добро, но немој да ми споменеш дека тоа го пишува во книгата – нервозно одговори Црвон.

- Добро, добро, продолжи Глистон, атомите се најситните честички во природата. Кога атомите ќе се распоредат во правец на пирамида, се добива дијамант а кога ќе се распоредат како листови од хартија, се добива графит. Природата е чудна, но ако прочиташ некоја книга за тоа, сè ќе ти биде појасно.

- Не споменувај ми ги книгите, те молам, повторно рече Црвон – ти верувам. Но, што ќе правиш со тој дијамант?

- Ќе го ставам во џебот и кога ќе излезам надвор, ќе го подарам на некој музеј, за да можат сите луѓе да видат како изгледа природен дијамант.

- Зарем нема да го продадеш и да станеш богат? – се изненади Црвон.

- Не, нема, потврди Глистон. – За него можам да добијам многу пари, но тој дијамант ќе заврши на некој ѓердан или прстен и во него ќе ужива само сопственикот со своите пријатели. Вака, кога ќе биде во музеј, ќе можат да го видат сите кои ја сакаат природата и сакаат нешто да научат.

- Баш ми е жал што не сум со тебе. Што мислиш јас да тргнам утрово и заедно да ја дупчиме **Земјата**? – запраша Црвон.

- Мислам дека тоа не е добра идеја. Што ако ни се случи нешто? Кој ќе ни помогне? Сепак, тука е многу опасно. Од копањето и топлината многу се уморив, но среќен сум. Видов и доживев многу работи кои не можев ниту да ги замислам. Малку ќе се одморам, нешто ќе јадам и ќе спијам, а после тоа ќе продолжам понатаму.

- Во ред, ја разбра Црвон пораката дека треба да го прекине разговорот. Ќе ти се јавам утре штом се разбудам. Договорено?

- Ало, ало, дали си буден? Што правиш? Раскажувај ми сè, ама баш сè, - нестрпливо шеташе Црвон по собата чекајќи одговор.

- Да, да, буден сум уште од пет часот, тоа на **Земјата** е многу рано, многу порано и од заминувањето на работа на татко ми и мајка ми. Напорно е, не можеш ни да замислиш. Постојано сум во заштитниот костум, бидејќи тука температурата е висока. Кога тука би ставил телевизор или компјутер, сè ќе се стопи и ќе изгори.

- Какви се карпите кои ги дупчиш? – запраша Црвон.

- Сега се наоѓам во **Долниот слој** кој е изграден од истите карпи

како и **Горниот слој**, но тие се црни како, како...малку застана и продолжи – црни се како мрак. И малку се стаклести, кога ги дупчам пукаат на ситни парчиња, бидејќи се многу потврди од карпите на **Горниот слој**. Јас сум сè поблиску и поблиску до **Јадрото на Земјата**...

- Поради тоа и знаеш дека си во **Долниот слој** – го прекина Црвон и продолжи... А дали во него има магма?

- Има, но многу малку бидејќи тука си како во шпорет кога се печат колачи – одговори Глистон. – Карпите малку ќе се стопат и магмата веднаш тргнува кон површината каде што е помал притисокот и температурата.

- Дали таа може да тргне и кон мене? - исплашено запраша Црвон.

- Да, може, но немој да се плашиш, таа оди низ големите пукнатини во **Земјата**, а тие вообичаено се во океаните. Туку, да ти кажам што сум направил. Дупчејќи ги карпите веќе скршив две дијамантски бургии. Цела среќа е што имам резервни бургии.

Додека силно ја притискаше бургијата во карпата за да дупчи побрзо, се слушна шумолење и бургијата нагло влезе во длабочината на карпата.

- Ау, почекај, застани, што е тоа?! Па тоа не е веќе карпа, тоа е половина течно, половина цврсто, како пластелин... – Дали знаеш што е пластелин? – запраша Глистон.

- Мислам дека знам – одговори Црвон. Кога бевме во градинка, од пластелинот правевме прстени, топчиња. Го знаеш, тоа мекото, со прстите можеш да направиш сè што ќе посакаш.

- Браво, добро се сеќаваш кога сме биле мали. Се сеќаваш ли кога со џамлии од пластелин ги гаѓавме девојчињата? Јас најмногу фрлав по Милица, таа најмногу ми се допаѓаше.

- Ау, па јас ова не можам да го сопрам, не можам ниту да копам. Сите мои инструменти сами од себе се вклучуваат и исклучуваат... – возбудено зборуваше Глистон. Во мобилниот телефон започна нешто да зуи и шушти. Слушна Црвон, но зборовите му беа испрекинати.

- Да, да, да, сега ми е јасно – кимајќи со главата како сам на себе да си го потврдува она што го виде. – Се наоѓам во **Надворешното јадро на Земјата** кое е течно. Тоа е изградено само од метали, железо, кобалт, никел и бојата им е некако чудна, темноцрвена, розова, помалку и жолта, како кога заоѓа сонцето. Дали знаеш што се тоа метали?

- Молам, не те слушам добро, сè ми пишти и шишти. Ме праша што се тоа метали. Секако дека знам, за тоа зборувавме кога ја пронајде онаа руда, како се нарекуваше, мислам на рудата бакар. Металите ја спроведуваат струјата, автомобилите се од метал, шпоретот е од метал, бојлерот...

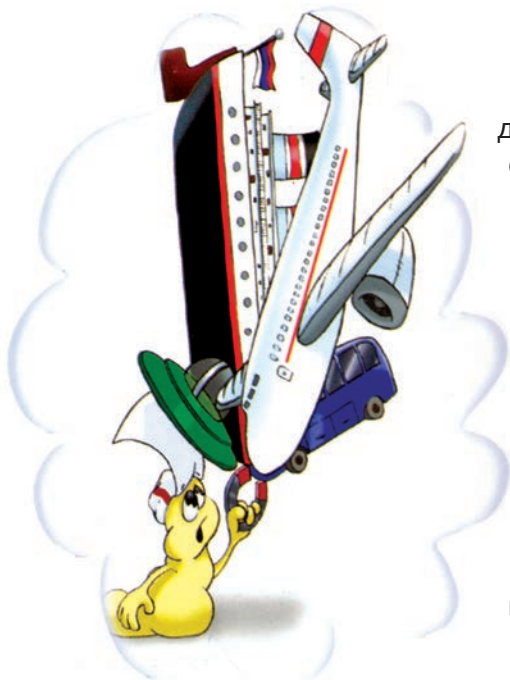
- Добро, добро, гледам дека знаеш – го прекина Глистон и продолжи... – Уф, уф, колку е жешко! Ќе морам да облечам дополнителен оклоп, цела среќа што го понесов, ќе морам полека да се пробијам и со нозете и со рацете, бидејќи не можам да копам низ меката, топла маса. Што и да ископам, веднаш се порамнува, како кога ќе ставиш лажица во мед. Во овој дел на **Земјата** се создава магнетно поле кое е важно за ориентација на **Земјата**, за авионите кога летаат, за компасите кои ги користат планинарите, геолозите и други. Дали знаеш што е тоа магнет?

Во неговиот телефон сè зуеше и грчеше.

- Знам, знам – потврдно одговори Црвон, иако не беше сигурен што точно го прашува Глистон и продолжи... Тоа е она мало, црно, па кога ќе го доближиш до спојница, тие ќе се залепат.

- Браво, браво, но зборувај ми малку погласно за да те разберам. – Дали ме слушаш?

- Да, те слушам, иако нешто прекинува – одговори Црвон.

- Ало, ало, само да ти кажам дека магнетот е важен бидејќи е дел од електромоторот кој го има во секоја машина која ја користиме во животот. На пример, го има во мојата дупчалка, во автомобилите, во машините за перење, секаде, баш секаде. Ух, колку е тешко да се пробијам... стенкаше Глистон. – Ќе ја прекинам врската, бидејќи морам да работам со рацете и нозете, а кога ќе го преминам овој дел веднаш ќе ти се јавам.

- Ало, ало, дали ме слушаш?

Одговор немаше. Црвон се собра на столчето повторувајќи по којзнае кој пат – Ало, ало, алооо. Сигурно ништо лошо не се случило.

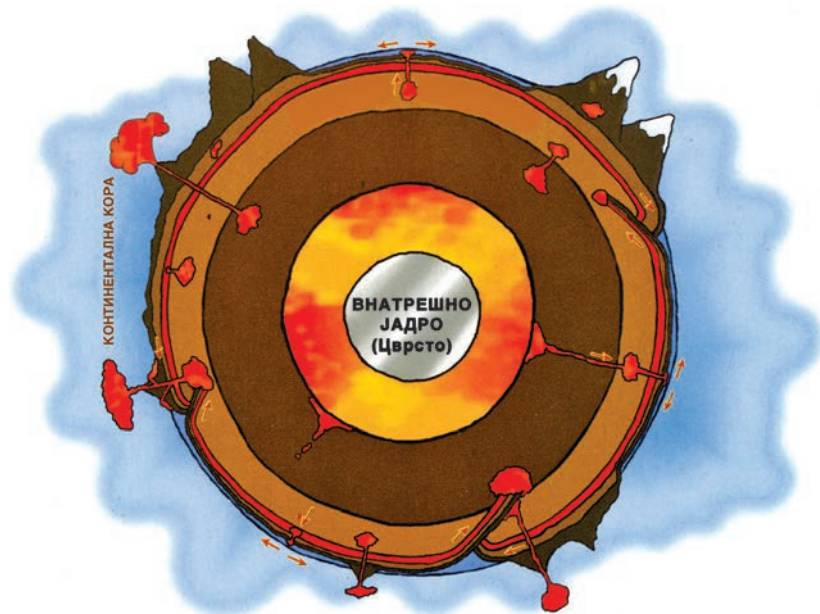
- Сега разбираам зошто мајка ми и татко ми секогаш се грижат и ме караат кога нема да дојдам дома во договореното време. – Ало, ало, јави се!

- Конечно стигнав до нешто тврдо, ало, ало, дали ме слушаш?

- Сега веќе немаше шуштење во телефонот, се слушнаа еден со друг како да разговараат на полјаната каде што вообичаено си играат.

- Се радувам што си добро. Те молам почесто јавувај се за да немам грижи. Знаеш, ти си мојот најдобар другар. – Зборувај, зборувај, каде си, што правиш сега?

- Беше многу тешко, го поминав **Надворешното јадро**, а сега сум во Центарот на **Земјата**, во нејзиното **Внатрешно јадро**!

- Како изгледа тоа? – брзо запраша Црвон нестрпливо очекувајќи одговор.

- Внатрешното јадро е изградено од метали, како и **Надворешното јадро**, кое е изградено од железо, кобалт, никел, но тие се во цврста состојба. Сите сјаат и блескаат како сребрена фолија во која е завиткано чоколадото. Многу е тврдо и црно, но тоа е и подобро отколку кога бев во **Надворешното јадро** каде што сè е меко како тесто. Цела среќа што се смирија инструментите па сега знам колку сум далеку од тебе, колку е овде притисокот и колкава е температурата.

- А колкави се?

- Притисокот и температурата се толку високи, така што сè што би донел од дома, веднаш би се стопило и изгорело.

- Баш сè: и автомобилот и авионот и возот... возбудено изговори Црвон.

- Па како тогаш тие метали во **Внатрешното јадро** не се стопиле?
- Во книгата пишува дека во **Јадрото** материјата е во специјална состојба.

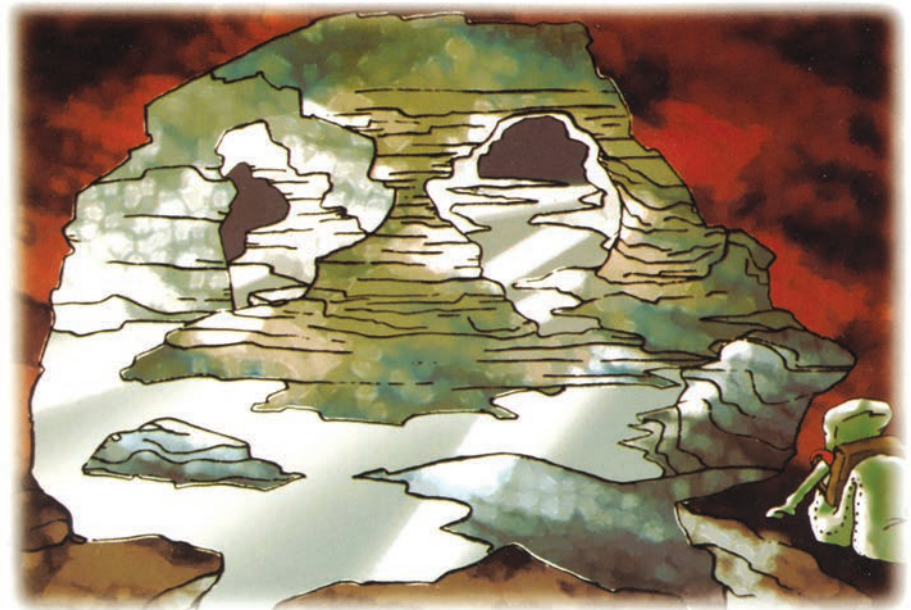
- Што значи тоа? – запраша Црвон.

- Тоа значи дека металите се толку густы и тешки што не можеш ни да си замислиш. Поради тоа се цврсти како камен па дури и поцврсти. Но, убаво е чувството кога ќе стигнеш до половина пат.

- Како на половина пат? Не разбираам – изненадено изговори Црвон.

- Јас сум во **Центарот на Земјата**, во нејзиното **Внатрешно јадро**. Замисли си една топка и да си внатре во нејзината средина. Колку поминав до сега, ќе морам да поминам уште исто толку, за да излезам на другиот крај на **Земјата**.

- Морам да ти признаам дека не ми е баш сè јасно!

- Кога од **Внатрешното јадро на Земјата**, каде што се наоѓам сега, започна трпеливо да објаснува Глистон, ќе тргнеш на другата страна на **Земјата**, повторно ќе треба да поминеш низ течното, **Надворешно јадро**, па низ црни и тврди карпи на **Долниот и Горниот слој** каде што го пронајдов дијамантот.

Да, да, можеби ќе имам среќа да најдам уште еден дијамант и да ти го подарам на тебе како спомен од ова големо, долго, напорно, но и величествено патување.

- Не разбираам, зошто мораш да поминуваш низ ист пат за да излезеш на другата страна на **Земјата**, повторно збунето праша Црвон.

- Уф, мораш повнимателно да ја погледнеш Книгата за **Земјата**.

- Повторно ти со таа книга, се договоривме да не ја споменуваш додека не ја добијам за роденден, но после ќе видиш – се закани Црвон.

- Добро, тогаш ќе ти објаснам нешто поедноставно. **Земјата** има слоевит материјал. Тоа ти е, да кажеме, како варено јајце. Кога ќе го пресечеш на половина најпрвин тргнуваш од лушпата, односно кората, тука се наоѓаш сега ти, па потоа одиш кон белката. Тоа е **Слојот** а после тоа влегуваш во жолчката, тоа е **Јадрото** каде што сум сега јас...

- Всушност, тоа е центарот или **Јадрото на Земјата**. Кога ќе

ја поминеш жолчката, повторно влегуваш во белката, односно **Слојот** и излегуваш на другата страна каде што е повторно лушпата, односно **Кората**. Е, таму е крајот на моето патување. Затоа јас, кога ќе го завршам ова патување ќе бидам на другата страна на **Земјата**. Дали ти е јасно сега?

- Аааа, сега ми е, навистина, јасно – потврди Црвон – каков ти е планот?

Бум!!! Се слушна експлозија, па втора експлозија, трета, како петарди.

Црвон, прво, се изненади, но набрзо го опфати страв и возбуда.

- Господи, не се случило нешто лошо?

Почна да вика сè посилено и посилено:

- Глистон, Глистон, јави се, јави се, дали ме слушаш?

Гласот почна да му трепери, а потоа и целото тело. Сакаше нешто да каже, но ни самиот не знаеше што. Седеше на столот, стегајќи го телефонот и неколку солзи му потекоа низ лицето. Не можеше да замисли да го загуби Глистон, својот најдобар другар. Низ главата му поминуваа сите убави работи и моменти кои ги споделуваа. Можеби сè траеше кратко, но за него тоа беше цела вечност, кога од телефонот се слушна добро познат глас:

- Црвон, Црвон, дали ме слушаш?

- Да, да, да пелтечеше Црвон, очите му блеснаа повторно со солзи, но оние радосните, бидејќи неговиот другар беше жив, неповреден.

- Извини, ми падна мобилниот од рацете и падна во една дупка. Цела среќа што не е искршен – и продолжи Глистон да зборува како ништо да не се случило... – Морам да проверам дали инструментите се оштетени, да ја заменам батеријата и повторно да го облечам заштитниот костум, за да можам без проблеми да поминам низ **Надворешното јадро на Земјата**, кое е, како што знаеш, како стопено железо. Поради силното магнетно поле, таму не работат мобилните телефони и сите инструменти кои ги понесов со себе. Ќе ти се јавам штом го поминам Надворешното јадро на Земјата и влезам во **Слојот**. Чао, ќе се слушнеме и чувај се. Ми рече дека таму е зима. Санкај се, но облечи се добро.

- Ух, барем малку да е посвежо, не можеш ни да замислиш колку е топло овде.

- Ало, ало, дали ме слушаш?

- Слушам, смирено одговори Црвон. Ух, како да помина цела вечност од нашиот последен разговор. Да не заборавам. Среќна ти Нова година, и што побрзо да си дојдеш и да се дружиме. Имам да ти поставам илјада прашања. Од татко ми добив компјутер и сега можам да играм игрички. Замисли си, можам да му пишувам на секој на Земјината топка и писмото да го испратам без плик и поштенска марка и тој веднаш да го добие. Едноставно, клик и тој веднаш го добива.

- Знам, знам и јас кога ќе се вратам дома, ќе морам да напишам многу писма на своите пријатели кои, како и ти, ми недостигаат.

- Зборувај ми, како си, дали имаше некакви проблеми?

- Не, само е многу напорно и почнаа резервите од храна и вода да се намалуваат.

- Дали ќе имаш доволно до крајот на патувањето? Ако треба, јас ќе ти донесам, загрижено рече Црвон.

- Не, не, ќе имам доволно, но кога си на далеку и долго на пат секогаш размислуваш дали ќе имаш доволно храна, едноставно се плашиш, но за сега сè е во ред...Ти благодарам. Ако нешто ми затреба, ќе сметам на тебе.

- Каде се наоѓаш сега? – ја прекина Црвон оваа тема, бидејќи го интересираа други работи.

- Повторно го поминав **Надворешното јадро** и целиот **Долен и Горен слој**, што е долг пат заради тоа и не се јавував. Ух, колку беше тешко но и убаво кога сето тоа можеш да го видиш, почувствував и допреш. Кога излегував од **Внатрешното јадро** и влегував во **Надворешното јадро**, имав проблеми со копањето. Сè е некако како тестото кога мајка ми прави колачи. Копаш, копаш и како да стоиш во место. Да не ти зборувам.

- Каде се наоѓаш сега? – повторно праша Црвон.

- Повторно се наоѓам во надворешниот дел на **Земјата**, во **Кората**, која е изградена, како што знаеш, од разни карпи. **Земјата** била како една жешка топка од стопено железо и камења. Со текот на времето таа се ладела по површината и така е создадена кората.

- Е баш, не ти верувам, како е можно да биде тоа, и кога се случило. Веројатно, уште пред да се родиме ти и јас.

- Драг пријателе, за роденденот твој, како што ветив ќе ти ја подарам Книгата за **Земјата**.

- Повторно ја споменуваш книгата, ќе полудам! – го прекина Црвон без желба да зборува за тоа.

- Добро, извини, те молам... продолжи Глистон како да не го беше слушнал својот другар и продолжи: - **Земјата** е една од планетите кои се создадени со ладењето на стопеното железо и камења и сè се врти околу Сонцето.

- А **Сонцето**, што е со него? – запраша Црвон, задоволен што пронајде толку интересно прашање на коешто неговиот другар можеби и нема да одговори.

- Чекај, биди трпелив – го смируваше Глистон Црвон. **Сонцето** се наоѓа во центарот на тој голем круг и сè уште е вжештено. Еден ден ќе се олади и ќе биде како **Земјата**. И тогаш нема да има кој да не грее, ќе биде многу ладно, можеби и сè ќе биде заледено. Знаеш колку ние го сакаме Сонцето. Но го сакаат и растенијата, животните и сè околу нас. Тоа ни дава живот. Можеби е малку тажно, но кога **Сонцето** ќе се олади, веројатно, нема да има живот на **Земјата**, или нема да има ваков живот како што е сега.

- Навистина си во право, потврдно одговори Црвон...

- Вчера се санкав. Врнеше снег и јас уживав. Денес е убав, сончев, зимски ден. Снегот е некако поинаков на Сонцето, потопол е. Но иако има снег мене не ми е ладно, не знам ни самиот зошто, но **Сонцето** го сакам повеќе од снегот. Дали имаш доволно храна, вода и батерија за твојата ламба? – загрижено го запраша Црвон.

- Имам, потврди Глистон. Во **Кората** каде што се наоѓам е полесно,

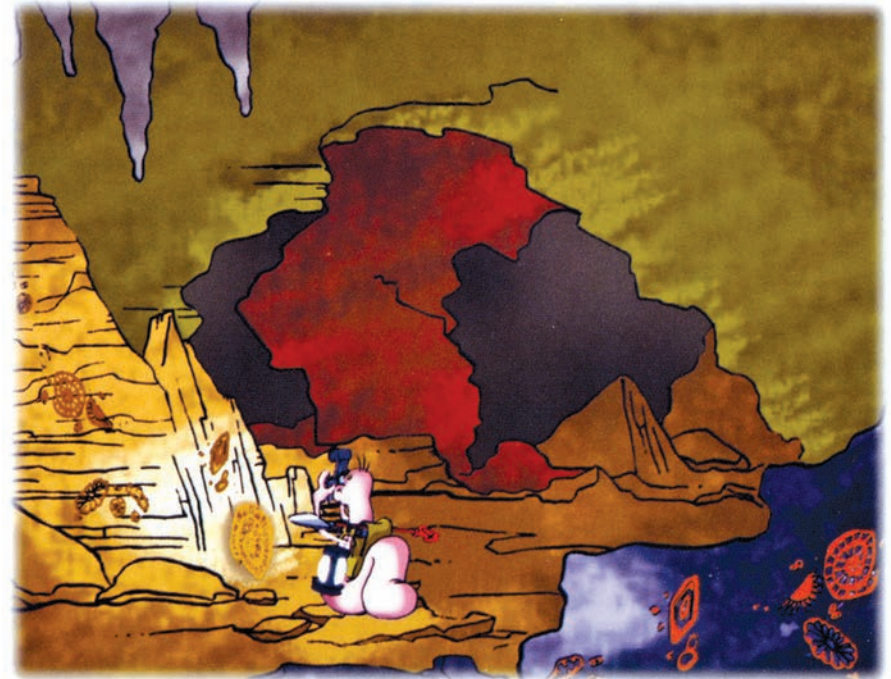
карпите се помекки и не се црни како во **Слојот**. Можеби и јас се чувствувам подобро, бидејќи е близу крајот на ова мое патување. Еј, што е ова? Фосили од риби! – се изненади Глистон.

- Што ти е тоа фосил? – збунето рече Црвон.

- Тоа се остатоци од коски на риби кои тука живееле многу одамна – возбудено одговори Глистон.

- Да не си грешка малку, од каде риби во каменот, толку длабоко во **Земјата**?

- Не сум грешка, другар, не сум згрешил. Колку сум среќен што ги пронајдов. Овие остатоци од риби ќе ги подарам на некој музеј, а овие мали парчиња ќе ги дадам во нашето училиште, учителката да им ги покаже на сите деца како изгледаат фосилите.

- Одговори ми од каде риби во каменот на толку голема длабочина?

- **Земјата**, како што ти реков, била една голема вжештена топка која полека се ладела. Дали ме разбираш?

- Мислиш се изладила?

- Не, таа не се изладила целосно. Од каде тогаш вулкани на **Земјата**?! Ти веќе си заборавил дека **Надворешното јадро** на **Земјата** се уште е во течна состојба, па не можевме да се слушнеме, бидејќи таму магнетното поле е силно. Заборава дека во **Надворешниот слој** има еден тенок слој изграден од магма и карпи – започна да набројува Глистон, малку налутено.

- Извини, сум заборавил – со каење одговори Црвон. – Но од каде тука дошле рибите?

- Со ладењето на **Земјата** се создала **Кората**, како кората на јајцето, која на почетокот била тенка и со текот на времето, како што **Земјата** се ладела, станувала сè подебела и подебела. Дали се сеќаваш дека разговаравме за **Кората**, дека постои **Континентална** и **Океанска кора**. Не, не се сеќаваш самоуверено рече Глистон.

- Ма, се сеќавам, само малку сум заборавил – збунето одговори Црвон. – Знаеш, јас сум во емотивна врска.

- Што ти е, за што зборуваш?! - се изненади Глистон.

- Знаеш, како да ти кажам, малку се заљубив, можеби и ќе се оженам, а за тоа на телевизија кажуваат дека си во емотивна врска... Но сега тоа не е важно – засрамено рече Црвон – ќе ти кажам сè кога ќе се вратиш. Колку е убав животот кога сакаш некого. Знаам за **Кората**, знам сè, тоа и на неа и го кажував и тогаш таа ме бакна во образот и побегна, а јас паднав во бесознание – продолжи Црвон да зборува, како малку да се срамеше... – **Континенталната кора**

е дебела и по неколку десетици километри, а **Океанската кора** е тенка, и во неа се појавуваат вулканите, бидејќи таа полесно напукнува и тогаш лавата се излева на површината или, како што ми кажа, под морето.

- Браво – со насмевка и задоволство одговори Глистон. Не сакаше ништо да го праша својот пријател. Можеби и на него му беше срам и брзо продолжи – со ладењето на **Земјата** се создала **Кората** на која настанал животот. На почетокот, тоа била ретка појава, бидејќи само онаму каде што имало вода, само таму имало растенија и животни.

- Што сакаш да кажеш со тоа, дека немало ни луѓе? – изненадено рече Црвон.

- Прво, настанале малите животни, бактериите кои можеме да ги видиме само со микроскоп. После тоа се појавиле рибите, па страшните диносауруси, птиците...

- Застани, а кога се појавил човекот?

- Тој се појавил последен, тој е најмлад, а сега господари со сите. Тоа и не е толку добро, бидејќи некои животни човекот ги убива неконтролирано, и со тоа ја нарушува рамнотежата во природата.

- Што ти е тоа ја нарушува рамнотежата? – збунето рече Црвон.

- Тоа ти е, тоа ти е... – почна да повторува Глистон малку неочекувано – како кога одиш, па ќе се сплеткаш и ќе паднеш, тогаш си ја загубил рамнотежата. Таа рамнотежа е многу важна. Знаеш, во природата може да има рамнотежа само тогаш кога не смее да има некои нешта премногу, а некои премалку.

- Што ти значи сега тоа? – повторно праша Црвон.

- Уф, ама се заплеткав... Еве сега ќе ти објаснам. Не може да има една птица во целата шума во која живеат многу бубачки, инсекти кои тие ги јадат.

- Сега разбирам..., сега разбирам. Тогаш би имало толку бубачки кои ќе ги покријат сите лисја на дрвјата, па тогаш, да, да, мора секогаш да има толку птици колку и бубачки за да бидат, како ти го рече тоа во во, да, да, во рамнотежа... – замислено рече Црвон.

- Така, така е и со луѓето. Не може да има колку сакаш луѓе на Земјата – што би работеле сите, каде ние ќе си играме?.. мораме да водиме грижа за сè за да живееме во хармонија со природата. Добро, дали сега разбра што е рамнотежа? – запраша Глистон.

- Да, да! – потврди Црвон и продолжи... – Туку, кажи ми колку години требало да поминат за да се појави човекот? Повеќе отколку што имаат моите баба и дедо?

- Повеќе, многу, многу повеќе, не можеш ни да замислиш.

- И од каде риби во карпите? - повторно праша Црвон нестрпливо очекувајќи одговор.

- Тоа е многу интересно прашање. Земјата, како што знаеш, не се изладила целосно. Има **Јадро, Слој и Кора**. И таа се врти околу Сонцето и околу самата себе.

- Како тоа мислиш околу самата себе? Не разбирам?

- А летото, затоа има ден и ноќ. Сонцето е во средината на кругот околу кој се вртат планетите. Кога ќе ја запалиш ламбата во собата, осветлена ти е само половината на телото. Кога ќе се завртиш за половина круг, тогаш ти е осветлена другата половина на телото.

- Па затоа имаш ден и ноќ. Половината **Земја** која **Сонцето** ја осветлува е ден, а другата половина ноќ. Како што Земјата постојано се врти околу себе затоа ти имаш ден, па ноќ, па, пак, ден и...

- Добро, добро, го прекина Црвон... Разбирам, но каква врска има тоа со рибите во каменот кој се наоѓа во голема длабочина?
- Чекај малку, се ќе ти објаснам. Во средината на **Земјата** е **Внатрешното јадро**, кое е цврсто, потоа доаѓа **Надворешното јадро**, кое е течно, па **Долниот** и **Горниот слој** кои се цврсти, но, да те потсетам, и полутечната **астеносфера** која е во **Горниот слој**. На крајот е **Кората** која е цврста...

- Јас се наоѓам на неа – го прекина Црвон.
- Во право си – продолжи Глистон да објаснува. – Со ротацијата на **Земјата** и **Кората** и делот на **Горниот слој** кои се цврсти се придвижуваат, се движат, или ако сакаш, пливаат во полутечната **астеносфера**.
- Ама е интересно ова, го прекина Црвон. А што е со делот на **Горниот слој** под **астеносферата** и **Долниот слој** кои се цврсти, дали и тие се движат, и под нив е полутечното **Надворешно јадро** а во центарот е **Внатрешното јадро** кое е цврсто...?! – продолжи Црвон со прашањата.

- Браво, како ова добро си го забележал. Те молам застани за момент, го прекина зборувањето Глистон и нервозно почна да претура по ранецот барајќи ја **Книгата за Земјата** – Еве ја. Да видиме што пишува...

Поради вртење на **Земјата** која има слоевити материјали...

- Што ти е тоа слоевити материјали? – го прекина Црвон.
- Па тоа е она како јајцето – одговори Глистон.
- А да, се сеќавам, за тоа веќе зборувавме – кратко рече Црвон.
- Заради вртењето и слоевитоста на материјалите – повтори Глистон внимателно, сите делови на **Земјата** не се вртат со иста брзина.

Па тоа е и нормално – како за себе рече Глистон – цврстите делови сигурно се побавни и ги кочат полутечните делови.

- Да, да – потврди Црвон и го прекина. – Но, слушај го внимателно ова. Дали добро ме слушаш? – запраша Глистон.

- Да, да, потврди Црвон.

- Земјата се лади... Добро, тоа го знаеме... – продолжи со читањето. – Нејзините топли делови од длабочината кои се полутечни и течни, а, да, тоа веројатно е магмата од астеносферата, **Горниот** и **Долниот слој** се движат кон површината на **Земјата** долж големите пукнатини бидејќи се полесни, а горе и притисокот е помал.

- Што ти е тоа притисок? – запраша Црвон.

- Притисок е нешто кога е згуснато.

На пример: во гумата на велосипедот воздухот е под притисок, и во фудбалот има притисок.

- Како не се сетив на тоа, - воздивна Црвон - ... затоа јас пумпам гума... Кога гумата ќе се дупне, таа шишти бидејќи воздухот кој е внатре под притисок излегува надвор бидејќи има повеќе место. Уф, што сè човек треба да знае за да ја разбере оваа **Земја**.

- Туку, да продолжам... Тоа движење на магмата кон површината на **Земјата** се нарекува струење кое можете да го

видите и во  езвето во кое татко ти и мајка ти прават кафе. Слушај внимателно како убаво тие го објаснуваат тоа. Дали ме слушаш?

- Те слушам внимателно – сериозен беше Црвон.
- Струењето можете да го видите и во  езвето за кафе... – почна полека да чита... Долниот дел од  езвето, кој е поблизу до ринглата побрзо се загрева од горниот дел – тоа е и нормално, како на себе да си зборува Глистон. Загреаната вода е полесна од ладната и затоа се движи кон врвот на  езвето. Водата во горниот дел од  езвето која е ладна е потешка и затоа се движи кон долниот дел на  езвето и така настанува струење. Ау, ама е интересно ова. Јас не го знаев ова, а ти?

- Ниту јас, а изгледа толку едноставно.
- Кога ќе се вратам од ова мое патување ќе им го раскажам ова на моите родители, можеби и тие не го знаат ова.

- Е јас нема – малку налутено рече Црвон.
- А зошто? – се изненади Глистон.

- Затоа што ќе ме тераат потоа и пред гостите да им кажувам за да видат колку сум умен, а јас не го сакам тоа – одлучно рече Црвон.

- Туку да продолжиме ние со читањето на Книгата за **Земјата** – баш е интересно, зарем не? – продолжи Глистон како да не слушна што му рече неговиот другар.

- Поради тие струења во **Земјата**, деловите на **Кората** и **Горниот слој** кои, всушност, се **Континенталната** и **Океанската литосфера**, се движат или пливаат по **астеносферата**.

- Пак не ми е јасно како се движат и пливаат... – го прекина Црвон.
- Почекај малку, биди трпелив. Топлите делови од длабочината на **Земјата** кои се полесни се движат кон површината. Всушност, тоа ти е магмата од **астеносферата, Горниот и Долниот слој**. Таа е потопла и полесна од околните карпи. Дали ти е јасно тоа?

- Што ти е тоа полесна?
- Па тоа ти е, тоа ти е, кога ќе фрлиш камен во река, тој потонува на дното бидејќи е потежок од водата. Но кога ќе фрлиш некое дрво или гранка, тоа плива бидејќи е полесно од водата.
- У, па да, затоа јас не можам да пливам бидејќи сум потежок од водата... воодушевено заклучи Црвон.

- Хмм, не е баш така, мораш само да ја одржуваш рамнотежата – мирно забележа Глистон.

- Пак ти со таа рамнотежа. Веќе и заборавив што значи. Ајде, те молам, продолжи да читаш.

- Чекај, каде застанавме. Дааа, магмата од длабочината, бидејќи е полесна оди долж пукнатините и се излева на површината на Земјата каде што е помал притисокот и тоа најчесто во океаните создавајќи нова кора. Дали знаеш зошто?

- Па се разбира дека знам, затоа што **Кората** во океаните е најтенка, таму таа пука и магмата најлесно се излева – како од топ одговори Црвон.

- На тоа место **Земјата** се шири... – се обиде да објасни Глистон.

- Застани, застани – со неверување Црвон го прекина читањето на својот другар. – Па, таа, ако постојано се шири, еден ден ќе пукне како балон – самоуверено рече Црвон.

- Не нема, не грижи се – го прекина Глистон.

- Веројатно, некаде и се собира, рече Црвон.

- Па не се баш собира – неодлучно рече Глистон, како и тој да не разбираше што сè се случува, па продолжи со читањето.

- Тие пукнатини каде што излегува лава во океаните се многу долги, по неколку илјади километри. Дали знаеш колку е тоа? Не знам ни јас, но сигурно е многу далеку. Веројатно, мораш да се возиш цел ден во автомобил и да повраќаш. Можеби и ден и ноќ и другиот ден после ноќта. Тие пукнатини не можеш да ги видиш кога

се на дното од океанот кој е многу подлабок од која било река на **Земјата**, рече Глистон.

- Можеби ги гледаат тие кои патуваат со бродовите!?

- Добро се сети. Баш ќе прашам некој капетан на брод. Внимавај сега на ова, не, не и не е точно ова, изгледа дека и научниците по нешто си измислуваат. Слушај што пишува... целата **Земја** е испресечена со тие големи пукнатини.

Па таа лава мора да протекнува од сите страни на **Земјата** како водата од прскалката во паркот. Не, тоа не е можно и точка. Можеби е точно, којзнае? Знаеш, тие научниците можеби и не се нормални, цел ден нешто читаат, пишуваат, работат на компјутер, по нешто и измислуваат, се обиде да појасни Глистон.

- Но јас, сепак, верувам дека е така, само што не ми одговори дали **Земјата** само се шири или можеби некаде и се собира? – запраша Црвон.

- Почекај малку, гледаш дека и на мене не ми е јасно. Ајде малку да се одмориме па после да продолжиме – рече Глистон.

- Немој, немој сега да прекинуваш, те молам. Како можеш сега да прекинуваш кога нешто не ти е јасно? Малку налутено рече Црвон.

- Можам, така убаво можам и точка!!! Ми изгледа дека ти ќе бидеш некој научник штом сакаш сè да знаеш а јас морам цел ден да седам тука со книгата, веќе и задникот ме боли, и не можам заради тебе ниту да јадам ниту да спијам – започна кавга Глистон.

Настана тишина. Сепак, Глистон продолжи со читање. – Тие големи пукнатини кои се по целата Земја, всушност, се границите на плочите.

- Што ти се, пак, сега тие плочи? – запраша Црвон.

- Од каде да знам јас. Убаво ти кажав да прекинеме со читањето и јас да одам на спиење а ти да си играш!

- Е, не сакам! Те молам, читај до крајот, тоа ми го вети, ќе видиш дека ќе сфатиме – молејќи рече Црвон.

- Па добро, без волја рече Глистон, по којзнае кој патземајќи ја книгата во своите раце. – Плочите се делови од **Кората** и **Слоевите**, кои се ограничени со тие големи пукнатини и кои се движат или пливаат по **астеносферата**.

- Две прашања... она сериозно рече Црвон. – Што ти е тоа ограничени, и второ зарем **Кората** и делот на **Горниот слој** не се **Континенталната** и

Океанската литосфера?

- Ауу, не сум знаел дека мојот другар е најдосадниот човек на светот. Па јас воопшто не сум те познавал. И да ти кажам кога ќе пораснеш сигурно ќе бидеш некој научник или авантурист кој ќе шета по тие плочи – радосно рече Глистон.

- Што е тоа авантурист?

- Е, нема да ти кажам, нема и нема. А она што го праша за **литосферата**, т.е. плочите, всушност, тоа се делови на **Континенталната** и **Океанската литосфера** на **Земјата**. Тие се ограничени со тие пукнатини низ кои излегува лавата. Тие плочи, кои пливаат по **астеносферата**, во некои делови на **Земјата** се разидуваат, но поминуваат една покрај друга во океаните, но на други места во **Земјата** навлегуваат една под друга.

- Хмм, ова не е можно... слушни подвлекува, како.. Еј, ајде продолжи, те молам, да видиме што пишува понатаму.

- Тука каде што плочите поминуваат една под друга се појавуваат силни земјотреси и опасни вулкани. Така настануваат планинските венци. Внимавај што кажува... Така настанале Андите. Дали знаеш каде се Андите?

- Не знам, но знам дека таму ги има оние големи птици, кондори – одговори кратко Црвон. Ете, гледаш дека научниците не измислуваат. Само брбориш кога нешто не разбираш.

Ако мене ме прашуваш, јас баш би живеел таму каде што плочите поминуваат една под друга, па имаш вулкани, па земјотреси, па шеташ по тие планински верижни системи, возбудено рече Црвон.

- Сега знам зошто во Јапонија... дали знаеш што е Јапонија?, - ненадејно Црвон го праша својот другар.

- Секако дека знам. Тоа е една далечна земја во која живеат многу вредни луѓе кои прават телевизори, камери и овие мобилни телефони, всушност, тие изработуваат сè што сакаш и тоа добро го прават.

- Ете гледаш, во таа Јапонија има многу земјотреси и јас сега знам и зошто. Затоа што во Јапонија едната плоча се подвлекува под другата... – рече Црвон.

- Добро, добро, но има земјотреси и на други места – го прекина Глистон.

- Ма знам – кратко рече Црвон, но тие најмногу се јавуваат каде што плочите поминуваат една под друга.

- Застани, застани, слушај го ова, продолжи со читањето Глистон. – Понекогаш плочите и се судираат, па се прават огромни планини. Така со судир на две плочи настанале Хималаите. Дали знаеш што се Хималаите?

- Знам, што мислиш – брзо рече Црвон – секоја година луѓето се качуваат на таа најголема планина на Земјата. Еден ден и јас ќе се искачам.

- Знаев и добро реков, дека кога ќе пораснеш ќе бидеш научник или некој авантурист и дека ќе се качуваш по тие планини.

- Добро, добро – рече Црвон, онака малку од висина како да се прави важен, по зборовите на својот другар, дека кога ќе порасне ќе биде научник или авантурист.

- Дали ти е јасно сега? **Земјата** на местата каде што плочите се разидуваат се шири и тука се создава **Кората**. На друго место едната плоча поминува под другата кога дел од **Кората** и **Горниот слој** повторно одат во големи длабочини во **Земјата**, каде што се спојуваат и создаваат магма. Таа магма повторно оди долж големите пукнатини, излегува на површината, прави нова **Кора** и така постојано во круг. Поради тоа нашата планета нема да експлодира, всушност, останува со иста големина. Боже, колку е чудна **Земјата**!?! Кај неа сè е во круг. Не знам дали го забележа тоа.

- Не, не сум, но сега ми е јасно што се плочи и како се движат, ти реков дека, сепак, ќе ни биде јасно – победоносно рече Црвон.

- Добро, добро, во право си. Знаеш, понекогаш и јас сум нервозен и збунет кога нешто не ми е јасно – рече Глистон.

- Дали тоа значи дека цели континенти се движат? – запраша Црвон со неверување...

- Во книгата има убава слика како изгледа Земјата кога ќе се пресече. Ти како да гледаш во таа книга. Баш е убава.

- Едвај чекам да ја добијам – ненадејно Црвон го прекина својот другар. Ти ветувам дека книгата внимателно ќе ја прочитам и нема да ти ги поставувам овие досадни прашања.

- Ма, не, не се досадни и јас сакам да знам како и ти, така подобро се чувствувам – одговори Глистон.

- Знаеш и јас внимателно ќе ја прочитам книгата и тоа, ако треба неколку пати, па кога мојата симпатија од другото одделение нешто ќе запраша за **Земјата**, без размислување ќе можам да ѝ одговорам на секое прашање. Знаеш ли колку ми е убаво кога ќе ми се насмевне со нејзините големи црни очи. Можеби и јас ќе бидам – како го рече тоа... во емотивна врска. Извини, малку се оддалечивме од темата на разговорот. Како се размуабетивме, исто како девојчињата во одделението.

Еве, продолжувам со читањето. Имаш ли трпение да слушаш понатаму или ќе заминеш на спиење. Можеби е доцна, можеби ти се спие?

- Ма не, само сум нетрпелив и ме нервира тоа што постојано зборуваш за таа книга, ќе сакаш ли навистина да ми ја подариш за роденден?

- Секако дека сакам, зборот е збор. Дааа, еве што пишува во книгата. Земјата ја сочинуваат континентите кои се разделени со мориња. Тие, пред многу милиони години биле заедно. Африка и Азија и Европа и Јужна и Северна Америка. Тоа се, всушност, плочите. Не, не можам да верувам... – рече возбудено Глистон. Замисли, за ова се знаело пред триста години. Дали знаеш колку е тоа долго? Пет пати да се родиш и да остариш. А слушај го сега ова. Првите точни податоци за движењето на континентите, т.е. плочите го открил германскиот метеоролог Вегенер. Дала знаеш каде е Германија?

- Знам – одговори Црвон – родителите на нашата другарка работат во Германија, во Берлин и патуваат цел ден со автомобил. Мора да е многу далеку, подалеку од нашиот град до морето.

- Дали знаеш што е метеоролог? – продолжи со прашањата Глистон.

- Знааам, тоа е оној човек кој зборува за времето, дава временски прогнози и често прави грешки.

- Немој така, не е тоа баш едноставно како што мислиме – одговори Глистон. – Тоа е голема и сложена работа. За да дадеш временска прогноза мора да се измери температурата на воздухот, притисокот, брзината и правецот на движење на ветерот на голем простор и уште многу други работи.

- Но, не разбирам, каква врска има метеорологот со континентите и плочите? – запраша Црвон.

- Има, и тоа многу голема врска, одговори Глистон. Овој научник забележал дека карпите на Северниот Пол некогаш биле на екваторот и дека тука, низ одредено геолошко време, допливале.

- Како? Не разбирам – збунето праша Црвон.

- Почекај да прочитам, и на мене не ми е баш јасно. А, еве. Некои карпи се создаваат каде што има многу сонце, каде што е топло и каде што нема дожд. Да, тоа се пустините со оние големи ридови од песок или дини. Се сеќаваш дека имаше една убава ТВ-емисија за пустините и камилите?

- Се сеќавам и што понатаму? – праша Црвон.

- Е, кога тие карпи ќе ги пронајдеш на Северниот Пол – продолжи Глистон – каде што е ладно, што можеш да претпоставиш: дека на Северниот Пол било топло или дека карпите допатувале таму? Со помош на други геолошки методи, на пример, палеомагнетизам, палеонтологија, тектоника – ова не знам што значи... се вели во книгата: докажано е дека тие допатувале на Северниот Пол.

- Да, но не гледам никакво движење и пливање околу себе!

- Тоа не можеш да го почувствуваш и видиш, бидејќи се наоѓаш на континентот, Европа. Кога со вселенски брод ќе се искачиш на висината на која летаат авионите, ќе ги видиш континентите како целина кои, всушност, се плочи, па дури и правците по кои се движат.

- Зарем тие и сега се движат, одат ли побрзо од автомобилите? – збунето праша Црвон.

- Да, и сега се движат, но не толку брзо – налутено одговори Глистон.

- Се движат бавно, многу побавно и од желките, само неколку сантиметри во годината. И така, движејќи се континентите лево-десно, горе-долу од нив се создаваат планините, долините и морињата. Колку се заборувавме ти и јас што ги заборавивме фосилите. Еве од каде има фосили на риби во карпите. Најпрвин, во морето живееле рибите. Тие таму и умреле. Со спуштањето на континентите или плочите, на кои било, во морето, се таложеле нов песок и нанос кои ги потрупале умерените риби. Тоа било многу одамна. Од тие риби останале само нивните најотпорни делови, коските. И затоа имаш фосил кој е во карпата на толку голема длабочина. Сега сигурно разбираш од каде фосили на риби во карпите. И не чекајќи одговор, продолжи да зборува. – Одам понатаму да копам, сè повеќе сум нетрпелив да излезам на површината. Јави ми се утре штом ќе се разбудиш.

- Ало, ало, каде си, дали спиеш или сè уште копаеш?

- Чекај, чекај, што е ова? Какво изненадување! Многу е помек од каменот, и со црна боја е. – Да, да тоа е јаглен – самоуверено зборуваше Глистон. – Колку јасно се гледаат остатоците од дрвјата!

- Не разбирам, сега ништо не разбирам – промрмори Црвон – како да си зборуваше на самиот себе.

- Што не ти е јасно? – го прекина Глистон. – Од каде јаглен?

- Ќе ти објаснам, не грижи се. Многу одамна, кога врнело многу дожд, растеле многу големи дрвја создавајќи големи шуми. Тогаш немало луѓе да ги сечат и уништуваат. Поради движењето на континентите шумите потонале, а потоа биле потрупани со глина и песок, како онаа риба од која останал само фосилот. После долго време дрвјата се претвориле во јаглен. Но, во тој јаглен сè уште можеш да ги видиш јазлите, гранките, па и лисјата на дрвјата, понекогаш и бубачките кои живееле на нив.

- А како настануваат нафтата и гасот? – го прекина Црвон.

Глистон ги затвори очите, онака радосно, како да го очекувал и ова прашање на кое го знаел одговорот и продолжи: - Слично е и со нафтата и со гасот. Настануваат на ист начин како и јагленот, но не од растенијата, туку од животните, кои се нарекуваат планктони, но и некои други, кои живеат во големите мориња и океани. Нафтата не се создава како некое подземно езеро како што тоа обично луѓето го мислат. Таа се акумулира во празнините на карпите како водата во сунѓерот. Гасот, затоа што е полесен, обично е како капа над нафтата. Понекогаш, долж пукнатините во карпите побегнува од нафтата и оди на друго место. Како што знаеш со преработка на нафтата се добива бензин за автомобилите. И гасот е многу корисен. Се употребува за греење на домовите, а мојата мајка приготвува храна на гас.

- Замисли и некои автомобили се движат на гас. Дали знаеш каде има најмногу нафта? – го запраша Глистон својот другар.

- Знам, знам, во Кувајт, Саудиска Арабија и други арапски земји – одговори Црвон. – Но, во тие земји има само песок кој гради огромни пустини, дождот е редок, а и снег никогаш не врне. Секогаш свети **Сонцето** и само **Сонцето**, многу е топло.

- Добро, добро – го прекина Глистон – Дали знаеш дека во тие земји живеат шеици кои се многу богати?

- Да, знам, знам, задоволно рече Црвон. Секогаш треба бензин, има многу автомобили и сите сакаат да се возат, како ти и јас. Колку е интересно ова што ми го кажа а ми изгледа и многу едноставно–продолжи Црвон. Можеби и не е така едноставно, но ќе погледнеме некоја книга за тоа. Уф, сега и јас почнав да ја споменувам книгата. Изгледа дека е корисно да се читаат книги. Да ти кажам, татко ми зборуваше дека сега и преку Интернет можеш да прочиташ или да добиеш одговори на сите прашања кои ќе ти паднат на ум. За кошарката, мобилните телефони па и за тоа како си играат децата во Кина или Африка.

- Биди трпелив, за неколку дена кога ќе се вратам од ова патување и кога ќе бидам во својот дом, ќе бидеме заедно и со компјутерот секој ден ќе шетаме по **Земјата** и ќе видиме многу занимливи работи. Се согласуваш ли?

- Се согласувам, се согласувам – потврди Црвон. – Јас веќе ги бројам деновите до нашата средба.

- Еј, пријателе. Нема често да ти се јавувам, бидејќи сум близу до површината.

- А ако има нешто интересно?
- Ако има нешто интересно, веднаш ќе те побарам на мобилен телефон. Можеби ќе имам потреба од помош, кој знае? – рече Глистон.

- Ало, ало, дали ме слушаш? Среќен ти роденден!
- Благодарам, благодарам – одговори Глистон задоволно. – Драго ми е што се сети.

- Како си, што има ново, каде си сега?
- На крајот од патот сум. Околу мене е топла вода, баш е пријатно. Колку би сакал да се избањам, во када. Едвај чекам да си дојдам дома.

- Застани, застани малку од каде таа топла вода, кој ја грее, колку ја има? – запраша Црвон.

- Кој ја грее? Зарем заборава дека во длабочините има магма која кога ќе се излее на површината се создава лава, односно вулкан. Е, таа лава е многу жешка. Кога водата ќе дојде близу до магмата таа се загрева.

- А од каде тука вода? – збунето праша Црвон.

- Знаеш, кога врне дожд, водата од покривите и улиците се слева во река, но еден дел оди во Земјата која има многу пукнатини, кои ние не ги гледаме, бидејќи се наоѓаат во планините или во самата река. Ако се сеќаваш, така се создаваат пештерите кога водата поминува низ пукнатините на карпите кои се нарекуваат варовници. Само, оваа вода оди многу длабоко.

- И што понатаму, како се загрева таа вода?
- Кога таа вода или само еден дел од неа ќе дојде близу до магмата, се сеќаваш, нели, што е магма?
- Да, да, добро – потврди Црвон.

- Кога водата е близу до магмата таа се загрева и еден дел се претвора во параа која создава голем притисок, поради што повторно се искачува на површината на **Земјата**.

- Мислиш, низ истите пукнатини низ кои пристигнала? – ненадејно го прекина Црвон.

- Не, не, таа поради високиот притисок прави други пукнатини кои се речиси вертикални, така што водата бргу излегува на површината.

- А, значи така настануваат гејзерите, тие извори на топла вода, кои понекогаш мирисаат на расипани јајца? – запраша Црвон.

- Од каде знаеш ти за расипани јајца? – се изненади Глистон.

- Па, нешто и јас знам, иако ја немам твојата книга за **Земјата** која, се надевам, ќе ја добијам за роденденот. А дали ти знаеш зошто таа вода мириса на расипани јајца? – продолжи Црвон да зборува.

Глистон беше изненаден, збунет и мудро молчеше чекајќи одговор од својот другар.

- Тоа ти е – продолжи Црвон со гордост, затоа што во таа топла вода е растворен еден гас, хидрогенсулфид кој мириса на расипани јајца и тој има потекло од вулканите и...

- Застани, застани, каде брзаш? Го прекина Глистон – љубоморен што неговиот другар толку добро знае и продолжи да зборува како ништо да не се случило. – Добро си се сетил. Така настануваат гејзерите кои, всушност, се извори на топла вода и кои прскаат од Земјата правејќи големи водоскоци.

- А дали баш целата вода доаѓа од површината, од дождот?

- Не баш целата, бидејќи некои магми содржат вода која во плитките делови на **Кората**, исто така, се ослободува поради малиот притисок, создавајќи гејзери.

- Бањите во кои моите дедо и баба одат на рехабилитација, исто така, имаат топла вода и таа е лековита. Дали е таа од истото потекло?

- Колку убаво се сети, во право си. Водите во бањите настанале на истиот начин. Тие понекогаш имаат некои растворени хемиски елементи кои се корисни за здравјето на луѓето, заради што и твоите дедо и баба, но и други луѓе ги посетуваат бањите за да закрепнат од некои болести.

- Застани, застани, сега се сетив а што е кисела вода, како настанува таа? – нестрпливо рече Црвон.

- Денес си посебно расположен за зборување, што ми е многу мило. Да, и минералната воданастаналанаистиотначин како и топлата вода за која зборувавме, но таа на својот пат кон површината на земјата се изладила, па можеме да ја пиеме. Некои од нив во себе имаат растворени гасови, па кога водата е ладна и ти се напиеш, веднаш почнуваш да ждригаш. Еднаш мајка ми се налуту кога ждригнав на масата, имавме гости, па знаеш тоа е непристојно. Всушност, јас и не сакам да пијам минерална вода, но често се сеќавам на тој немил настан.

- Уште малку па ќе се видиме. Морам да ти ги истегнам ушите за роденденот и, секако, да ти го дадам подарокот. Се надевам дека ќе ти се допадне!

- И јас едвај чекам да се видиме! – рече Црвон. – Еј, имам идеја! Ќе го замолам оној мојот другар од вториот кат, татко му што е пилот, јас и тој да одлетаме со авионот до местото од каде што ти ќе излезеш и таму да те пречекаме. Многу би сакал најбрзо што може да те видам. Знаеш, без тебе е некако празно, пусто. Немам со кого да си играм, да разговарам, сфаќаш.

- Ти благодарам, тоа и јас го мислам. Би сакал колку што може побрзо да бидеме заедно и да тргнеме на некое големо патување, на пример, низ **Сончевиот систем** и да ги видиме и да ги посетиме планетите, **Марс, Венера** и другите. Сигурно ќе уживаме. Договорено?

- Договорено, секогаш си имал идеи кои ме воодушевувале. Едвај чекам. Сега одам кај другарот и со неговиот татко да го договориме летот и да стигнеме на местото каде ќе излезеш ти. Боже, колку си нестрплив.

- Брр, бррр, ама е ладно – мрмореше Црвон во себе обидувајќи се да ги згрее измрзнатите прсти. Ветерот дуваше и завиваше штипејќи му го носот и ушите, а потоа заминуваше и се враќаше сè посилен и подосаден.

Околу него се издигнуваа врвовите на високите планини, како некои облакодери. Врвовите беа бели од снегот, само на некои места се гледаа шумите, онака црни и помалку страшни, како оние од бајките кои му ги читаа мајка му и татко му, кога беше мал, но баш мал. Не, тој не се плашеше што е сам на таа голема планина. Всушност, не му беше ни толку ладно. Повеќе беше нервозен и возбуден што после толку време ќе се сретне со Глистон. На ова

место неговиот најдобар пријател, после напорниот и долг пат, ќе излезе од **Земјата**.

Црвон нервозно цупкаше, шеташе горе-долу, гледаше лево-десно. Чекаше и чекаше. Имаше впечаток дека времето застанало. Одеднаш, се слушна еден грмеж како звук на авион измешан со грмотевица пред дожд. Црвон беше изненаден бидејќи не знаеше што е и од каде доаѓа. Тука, на неколку чекори од него, ненадејно се придвижија неколку камења. Прво, се појави бургијата а после тоа добро познатиот лик. На Црвон срцето силно му зачука, очите му засветкаа а од грлото се слушна крик:

- Гллистоне!

Со целата сила која ја имаше се стрча кон својот другар и силно го прегрна. Тој момент никогаш во животот нема да го заборавам.

Глистон изненадено, но веројатно и од светлината на денот на која не беше навикнат, само трепкаше и како прачка трепереше.

Го прегрна својот другар и не проговори ниту збор. Ќе стоеја така прегрнати којзнае колку долго да не почнеше да врне сè посилен и посилен снег. Не зборуваа ништо, но не затоа што немаа што да си кажат еден на друг, едноставно, со прегратката ја искажуваа среќата и радоста што повторно беа заедно.

- Добредојде, пријателе мој – проговори Црвон и срамежливо го погледна Глистон. Па ти малку си ослабнал и лицето ти е жолто. Да не си болен? – загрижено рече Црвон.

- Не, не, не грижи се, само малку сум уморен и ненаспиен – одговори тивко Глистон.

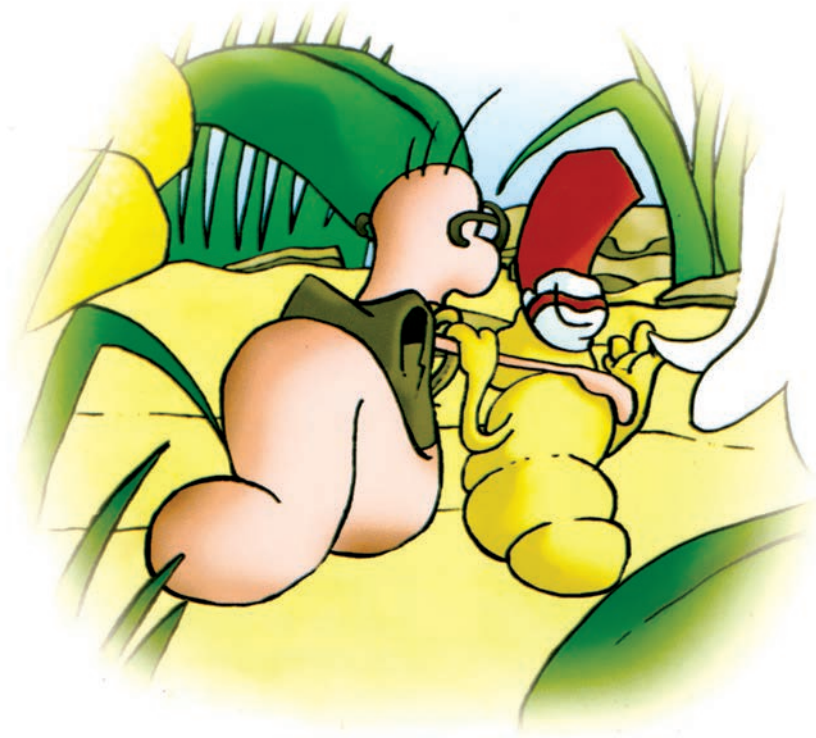

- Еј, види што ти донесов. Баш оној сендвич којшто го сакаш, со сирење и шунка и „милка“ чоколадо.

Глистон, малку срамежливо, ја испружи раката, го зеде сендвичот и почна брзо да јаде бидејќи беше гладен. Црвон само го гледаше и молчеше. Одеднаш се тргна и нервозно почна да се врти околу Глистон, да му го чисти костумот и да ги собира добро познатите работи, бургијата, сијалицата, акумулаторот и којзнае уште што не. Да, се сетив, треба да побрзаат, колку побрзо се спуштат од планината и седнат во авионот, кој ги чекаше на аеродромот, толку подобро. Всушност, сакаше побрзо да се врати дома, да си играат и зборуваат.

Како жителите на ливадата го пречекаа Глистон не е лесно да се опише. Веќе започна да паѓа ноќта, но никој не си отиде во својот дом. Сите беа радосни и сите сакаа да бидат во близина на Глистон, што подобро да го видат и да го допрат. Сакаа нешто да го прашаат Глистон, но ни самите не знаеја што. Можеби да прашаат колку е храбар, како беше во **Земјата**, дали имал страв...? Да го прашаат дали може да бидат најдобри другари и којзнае уште што ли не.

Глистон беше збунет и уморен, но му беше мило што повторно ги гледа своите пријатели. Црвон некако цело време беше заштитнички покрај својот другар. Беше среќен, дури и солзите неконтролирано му се ронеа по лицето а тој безуспешно се обидуваеше да ги скрие од останатите жители на ливадата. Мислеше само на тоа, како да го одведе Глистон побрзо во својата куќа, другарот да му се одмори од напорниот пат, а после тоа да се дружат и да играат засекогаш. За првпат беше вистински среќен. Колку е прекрасно да имате пријател, да имаш некој со кого ќе го поделиш животот, неговата смисла и убавина.

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Илустрации
Иван Предојев

Превод
Кирил Барбареев
Блажо Боев

Лектор
Елена Тошева

Техничка обработка
„2-ри Август“ Штип

Печат
„2-ри Август“ Штип

Штип. 2012

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”,
Скопје

55(02.953.3)

МИЛОВАНОВИЌ, Драган

Глистон патува во земјата / Драган Миловановиќ ; [илустрации Иван
Предојев ; превод од српски јазик Кирил Барбареев, Блажо Боев]. -
Штип : Универзитет “Гоце Делчев”, 2012. - 49 стр. : илустр. ; 21 см

Превод на делото: Глистон путује у Земљу / Драган Миловановић

ISBN 978-608-4504-91-7

I. Milovanović, Dragan види Миловановиќ, Драган

COBISS.MK-ID 92568074

